

Перелік таблиць

Додаток І.1. Публікації Чорноморської Комісії з питань стану та управління навколишнім природним середовищем Чорного моря

ДОДАТОК ІІ. ОСНОВА ДЛЯ СПІЛЬНИХ ДІЙ

Таблиця ІІ.1. Конвенції, Сторонами яких є Причорноморські країни.	2
Таблиця І.2. Багатосторонні та двосторонні угоди між Чорноморськими країнами стосовно захисту Чорного моря.....	5
Мал. 1. Структура Чорноморської Комісії.....	6
Таблиця ІІ. 1 Основні Чорноморські регіональні проекти, які впроваджувалися з 1996 по 2001, або знаходяться на стадії виконання.....	7
Таблиця ІІІА.1 Програми річкових басейнів/ Проекти в басейні Чорного моря.....	7
Таблиця ІІІА.2. Викиди у повітря у причорноморських країнах, 1996-2000 (тис. тон).....	8
Таблиця ІІІА.3 Національні установи, відповідальні за контроль та управління викидами у повітря в Причорноморських країнах.....	9
Таблиця ІІІА. 4. Основні закони та постанови, спрямовані на попередження забруднення морських вод з суден.....	10
Таблиця ІІІА.5. Потужності з приймання відходів (сміття) в прибережній зоні Чорного моря. .10	
Таблиця ІІІА.6. Потужності для приймання нафти у портах прибережної зони Чорного моря.....	11
Table ІІІА.7 Потужності для приймання хімічних речовин у портах прибережної зони Чорного моря.....	11
Таблиця ІІІА.8. Біомаса екзотичних видів (Румунія, Російська Федерація), г/м ²	11
Таблиця ІІІА.9. Основні закони та регуляторні акти з питань проведення дам্পінгу у причорноморських державах.....	12
Таблиця ІІІА. 10. Побутове сміття, яке виробляється у прибережній смузі Чорного моря, тис.тон.....	12
Таблиця ІІІ А. 11. Основні законодавчі та регуляторні інструменти з питань поводження з твердими відходами у державах Чорноморського регіону.....	12
Таблиця ІІІА.12. Ґрунти днопоглиблення, які захоронувались у Чорному морі у період 1996-2000, тис.м ³	13
таблиця ІІІА.12а. Місця дам্পінгу у Чорному морі.....	14
Таблиця ІІІА.13 . Кількість (n) та обсяги (t) розливів нафти у Чорному морі у період 1996-2001 рр.	14
Таблиця ІІІА.14. Шельфові бурові платформи в Румунії.....	15
Таблиця ІІІА.15. Основні закони та регуляторні акти з питань поводження з відходами у країнах Чорноморського регіону.....	16
Таблиця ІІІА. 16. Національні органи, залучені до підйому суден та рятувальних заходів на морі у причорноморських державах.....	16
Додаток ІІІВ. Дії політичного рівня: управління живими ресурсами.....	18
Таблиця ІІІВ.1. Головні установи, відповідальні за рибні та інші живі морські ресурси в Причорноморських країнах.....	18

Таблиця ППВ.2 Основні законодавчі та регуляторні інструменти, які стосуються природоохоронних аспектів рибного господарства	19
Додаток ППВ.3 Річні вилови (за видами риби) у Чорному морі в період 1996-2000 рр. (за інформацією Сторін Конвенції)	21
Таблиця ППВ.5. Місця нересту та нагулу регіонального значення у Чорному морі	24
Таблиця ППВ.9. Випуск молоді промислових видів риб у природні води басейнів Азовського та Чорного морів	28
(Підприємства Російської Федерації)	28
ППВ.10. Ресурси. Загальні дозволені вилови (ЗДВ) основних промислових видів в Азово-Чорноморському басейні, тис.т	29
Таблиця ППВ.11. Основні національні законодавчі та регуляторні інструменти, направлені на захист та збереження біологічного і ландшафтного різноманіття у причорноморських державах 31	
Таблиця ППВ.12. Основні органи влади, залучені до захисту та збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	33
Таблиця ППВ.14. Природоохоронні території у причорноморських державах, тис.км ²	36
Таблиця ППВ.15 Національні програми/проекти, направлені на заповідання/захист морських та прибережних територій у причорноморських державах (1996-2001 рр. та план на 2001-2005 рр.)	38
Додаток ППС. Заходи політичного рівня: Збалансований розвиток суспільства	40
Таблиця ППС.1. Кількість господарств/ферм аквакультури у причорноморських державах	40
Таблиця ППС.2. Виробництво продукції господарствами аквакультури у 1996-2000 рр.	40
Таблиця ППС.3. Кількість туристів, які відвідали узбережжя Чорного моря протягом 1996 –2000 рр., млн.чоловік	41
Таблиця ППС.4. Оцінка впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС) для великих підприємств енергетики у причорноморських країнах, проведена у 1996-2000 рр. та запланована на 2001-2005 рр.	41
Таблиця ППС.5. Фінансування ОВНС в Туреччині	45
Таблиця ППС.8. Навчальні матеріали з питань довкілля, які можуть бути використані у Чорноморському регіоні	46

Додаток I. Публікації Чорноморської комісії з питань стану та управління навколишнім природним середовищем Чорного моря

Серія “Навколишнє природне середовище Чорного моря”. Тематичні видання опубліковані Програмою Розвитку ООН через ЄС видання, Нью Йорк. Volumes available are:

- 1) *Том. 1. Бібліографія Чорного моря (Англ.), 1995.*
- 2) *Том. 2. Морське сільське господарство (Англ.), 1996.*
- 3) *Том. 3. Біологічне різноманіття Чорного моря: Зміни та негативні ознаки (Англ.), 1997.*
- 4) *Том. 4. Біологічне різноманіття Чорного моря: Румунія (Англ.), 1997.*
- 5) *Том. 5. Біологічне різноманіття Чорного моря: Болгарія (Англ.), 1997.*
- 6) *Том. 6. Найбільш блакитне в світі, Зайцев (an introduction to the Black Sea). Росія, 1998*
- 7) *Том. 7. Біологічне різноманіття Чорного моря: Україна (англ.), 1998.*
- 8) *Том. 8. Біологічне різноманіття Чорного моря: Грузія (англ.), 1998.*
- 9) *Том. 9. Біологічне різноманіття Чорного моря: Туреччина (англ.), 1999*
- 10) *Том. 10. Оцінка забруднення Чорного моря (Англ.), 1999.*

Червона книга Чорного моря (англ.), 1999.

Дослідження Чорного моря. Звіт з наукових досліджень, включаючи соціально-економічні.

Вивчення екологічних пріоритетів Чорного моря. Видання ООН, Нью-Йорк:

- 1) *Том. 1. Україна: Вивчення екологічних пріоритетів Чорного моря, 1998*
- 2) *Том. 2. Туреччина: Вивчення екологічних пріоритетів Чорного моря, 1998*

Перелік Чорноморських неурядових організацій, 1999

Як врятувати Чорне море? Ваш посібник з Стратегічного Плану дій для Чорного моря.

Додаток II. Основа для спільних дій

Таблиця II.1. Конвенції, Сторонами яких є Причорноморські країни.

Ратифікація- (R)
 Приєднання- (Ac)
 Ухвалення- (A)
 Вступ в силу- (E)
 Підписання- (S)

Країна	БОЛГАРІЯ		ГРУЗІЯ		РУМУНІЯ		РОСІЯ		ТУРЕЧЧИНА		УКРАЇНА	
	S	R/A										
Конвенція ЄС з біологічного різноманіття-СВД	12.06.1992	17.04.1996 (R)		02.06.1994 (Ac)	05.06.1992	17.08.1994 (R)	13.06.1992	05.04.1995 (R)	11.06.1992	14.02.1997 (R)	11.06.1992	07.02.1995 (R)
Конвенція ЄС з міжнародної торгівлі зникаючими видами-CITES		16.01.1991 (Ac) 16.04.1991 (E)	1971	13.09.1996 (Ac) 12.12.1996 (E)		18.08.1994 (Ac) 16.11.1994 (E)		13.01.1992 (Ac) 01.01.1992 (E)		23.09.1996 (Ac) 22.12.1996 (E)		30.12.1999 (Ac) 29.03.2000 (E)
Конвенція ЄС з боротьби зі запустелюванням -CCD		21.02.2001 (Ac) 22.05.2001 (E)	15.10.1994	23.07.1999 (R) 21.10.1999 (E)		19.08.1998 (Ac) 17.11.1998 (E)			14.10.1994	31.03.1998 (R) 29.08.1998 (E)		
Європейська ландшафтна Конвенція	20.10.2000				20.10.2000				20.10.2000			

Країна	БОЛГАРІЯ		ГРУЗІЯ		РУМУНІЯ		РОСІЯ		ТУРЕЧЧИНА		УКРАЇНА	
	S	R/A	S	R/A	S	R/A	S	R/A	S	R/A	S	R/A
Конвенція ЄС з водно-болотних угідь міжнародного значення, особливо таких, що є місцями гніздування водоплавних птахів-RAMSAR		24.01.1976 (E)		07.06.1997 (E)		21.09.1991 (E)		11.02.1977 (E)		13.11.1994 (E)		01.12.1991 (E)
Конвенція із збереження дикої природи Європи та природних місць існування – Бернська конвенція		31.01.1991 (Ac) 01.05.1991 (E)				18.05.1993 (Ac) 01.09.1993 (E)			19.09. 1979	02.05.1984 (R) 01.09.1984 (E)	17.08. 1998	05.01.1999 (R) 01.05.1999 (E)
Бонська Конвенція з збереження мігруючих видів диких тварин		01.09.1999 (E)		01.06.2000 (E)		01.07.1998 (E)						01.11.1999 (E)
Угода із збереження китоподібних в Чорному, Середземному морях та в прилеглий частині Атлантичного океану - АССОВАМС	16.09. 1999	23.09.1999 (R)	24.11. 1996	31.03.2001	28.09. 1998	13.06.2000						

Країна	БОЛГАРІЯ		ГРУЗІЯ		РУМУНІЯ		РОСІЯ		ТУРЕЧЧИНА		УКРАЇНА	
	S	R/A										
Кортахенський Протокол з Біорізноманіття	24.05. 2000	13.10.2000 (R)			11.10. 2000				24.05. 2000			
Конвенція з світової спадщини		07.03.1974 (A)		04.11.1992		16.05.1990 (A)		12.10.1988 (R)		16.03.1983 (R)		12.10.1988 (R)
Конвенція з оцінки впливу на навколишнє природне середовище	26.02. 1991	12.05.1995 (R)			26.02. 1991	29.03.2001 (R)	06.06. 1991				26.02. 1991	20.07.1999 (R)
Базельська Конвенція по контролю за переміщенням небезпечних речовин та їх видаленням		16.02.1996 (A)		24.05.1999 (A)		27.02.1991 (A)		31.01.1995 (R)		22.06.1994 (R)		08.10.1999 (A)
Конвенція з доступу до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень та доступу до правосуддя з екологічних питань	25.06. 1998		25.06. 1998	11.04.2000 (R)	25.06.1998	11.07.2000 (R)					25.06. 1998	18.11.1999 (R)

Таблиця І.2. Багатосторонні та двосторонні угоди між Чорноморськими країнами стосовно захисту Чорного моря

Країни	Болгарія	Грузія	Румунія	Російська Федерація	Туреччина	Україна
Болгарія			+		+	
Грузія					+	+
Румунія						+
Російська Федерація						
Туреччина		+				
Україна		+	+	+		

Інші міжнародні угоди:

1. Міжурядова угода між Грузією та Грецією з питань співробітництва в сфері розвитку та захисту довкілля. Ратифікована 16.09.97.

Мал. 1. Структура Чорноморської Комісії

КОМІСІЯ З ЗАХИСТУ ЧОРНОГО МОРЯ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ						
Постійний секретаріат						
Консультативні групи						
AG ESAS	AG PMA	AG LBS	AG ICZM	AG CBD	AG FOMLR	AG IDE
Охорона довкілля та безпека в судноплаванні (AG ESAS)	Моніторинг забруднень та оцінка	Контроль за забрудненням з джерел, розташованих на суші	Розробка загальних методологій щодо інтегрованого управління прибережною зоною	Збереження біорізноманіття	Екологічні питання рибальства та інших морських живих ресурсів	Інформація та обмін даними
Регіональні центри активності						
Охорона довкілля та безпека в судноплаванні (AC ESAS), Варна, Болгарія	Моніторинг забруднень та оцінка (AC PMA), Одеса, Україна	Контроль за забрудненням з джерел, розташованих на суші (AC LBS), Стамбул, Туреччина	Розробка загальних методологій щодо інтегрованого управління прибережною зоною (AC ICZM), Краснодар, Російська Федерація	Збереження біорізноманіття (AC CBD), Батумі, Грузія	Екологічні питання рибальства та інших морських живих ресурсів (AC FOMLR), Констанца, Румунія	Інформація та обмін даними (AC IDE), Стамбул, Туреччина
						
Національні координатори						
Bg, Ge, Ro, Ru, Tr, Ua	Ua, Bg, Ge, Ro, Ru, Tr	Tr, Bg, Ge, Ro, Ru, Ua	Ru, Bg, Ge, Ro, Tr, Ua	Ge, Bg, Ro, Ru, Tr, Ua	Ro, Bg, Ge, Ru, Tr, Ua	Bg, Ge, Ro, Ru, Tr, Ua

Таблиця II. 1 Основні Чорноморські регіональні проекти, які впроваджувалися з 1996 по 2001, або знаходяться на стадії виконання

Екологічна програма ГЕФ для Чорного моря

Програма для технічної допомоги донорів
Тимчасовий механізм для співробітництва між країнами регіону, 1993
Пілотна фаза та фаза встановлення зв'язків: 11 млн. U.S. \$, ГЕФ, 1993 - 1998
7 млн. U.S. \$, паралельне фінансування, ЄС (Phare і Tacis)
Додаткова підтримка з боку UNDP, UNEP, Австрії, Канади, Франції, Нідерландів, Японії, Норвегії, Великої Британії
Прямі внески від Туреччини та Болгарії
Приміщення для штаб-квартири, надане Туреччиною

Стратегічне партнерство

Регіональний проект ГЕФ для Чорного моря
Регіональний проект ГЕФ для басейну Дунаю
Програма ГЕФ з охорони довкілля басейну Дніпра (DBEP)
Стратегічне партнерство між Світовим Банком та ГЕФ: Інвестиції (відтворення водно-болотних угідь, КОС, реформи в сільському господарстві)
Грузія: Проект II розвитку сільського господарства, СБ-ГЕФ
Проекти ГЕФ з біорізноманіття та проекти середнього розміру в басейнах Дунаю та Чорного моря
Проекти з контролю та зменшення надходження біогенних речовин, які виконувалися Європейським Банком Реконструкції та Розвитку (ЄБРР) в рамках нового напрямку роботи ГЕФ «Розширення можливостей для виконавчих агенцій»
Прискорення впровадження програм управління довкіллям для визначених СПД та ТДА для Дунаю «гарячих точок» у гірничій галузі.
Європейський Союз: Фінансування та організаційна підтримка
Європейським Банком Реконструкції та Розвитку: Інвестиції в комунальну та промислову сфери
UNDP: Рамки для співробітництва країн/Рамки регіонального співробітництва

Інші програми

Світовий фонд дикої природи: Фонд Зелений коридору Нижнього Дунаю
Інтегроване управління Карпатськими річковими басейнами
ЮС- Black Sea GOOS etc..

Таблиця III.1 Програми річкових басейнів/ Проекти в басейні Чорного моря

Програми/проекти річкових басейнів	Цілі	Тривалість	Фінансування донорами	Національне фінансування
Болгарія	В процесі підготовки			
Розробка Стратегічного Плану дій для басейну Дніпра та механізм впровадження (учасники: Україна, Росія, Білорусь)	Покращання екологічного стану та зменшення забруднення	2000-2002	GEF UNDP 7264 тис. USD	Така ж сума в національних валютах
Екологічна програма EPDRB для басейну	Розвиток таких напрямків	1994 - 1999	Європейська комісія / Phare	Частков з фондів Частково – непрямий

Програми/проекти річкових басейнів	Цілі	Тривалість	Фінансування донорами	Національне фінансування
Дунаю та Стратегічний План дій	*Система аварійного попередження *Система моніторингу *Визначення гарячих точок * Заходи зі зменшення забруднення, особливо біогенними речовинами		UNDP/ГЕФ	внесок
ICPDR II.1. Програма із зменшення забруднення Дунаю II.2. Об'єднана Програма дій ICPDR	36 заходів зі скорочення надходження забруднюючих речовин; дев'ять з них направлені на скорочення надходження біогенів від точкових та дифузійних джерел	1996-2000 2001-2006	UNDP – GEF + частково національні внески (Германія, Австрія) для деяких проектів	UNDP – GEF + національні внески Кожна країна із своїх власних фондів у рамках загальних заходів для країни, включаючи басейн Дунаю
Грузія	не має басейнових програм			
Туреччина	Не має басейнових програм			
Україна	Національна програма екологічного оздоровлення басейну ріки Дніпро та поліпшення якості питної води	1997-2010		90-150 млн.грн.щорічно

Таблиця III.A.2. Викиди у повітря у причорноморських країнах, 1996-2000 (тис. тон)

Країна	Параметри	1996	1997	1998	1999	2000
	Гази що спричиняють тепличний ефект					
Болгарія	NO _x					
Грузія	NO _x	49.56	54.51	51.46	50.48	49.15
Румунія	NO _x					
Російська Федерація	NO _x	191.30	175.80	170.3	193.20	188.8
Туреччина	NO _x	14.47			3.69	
Україна*	NO _x		370.5	332.9	332.7	
Україна **			0.652	0.882	0.818	0.639
Болгарія	CO ₂					
Грузія	CO ₂	8343.1	9176.3	10199.0	11151.0	11836.9
Румунія	CO ₂					
Російська Федерація	CO ₂					
Туреччина	CO ₂		174060	186555.00	186040	195517
Україна*	CO ₂		1366.1	1275.9	1237.1	
Україна **						

Болгарія	SO ₂					
Грузія	SO ₂	36.06	40.48	22.64	8.96	8.71
Румунія	SO ₂					
Російська Федерація	SO ₂	165.0	124.6	109.5	111.2	14.18
Туреччина	SO ₂	92.21	95.50			
Україна*	SO ₂		1136.4	1923.3	1028.7	
Україна**			0.929	1.110	1.105	1.177
Російська Федерація	CO	1222.7	1154.9	1066.7	1436.4	
Російська Федерація	Особливі речовини	96.2	86.9	74.3	65.7	96.29
Туреччина	Особливі речовини		5387.00			7943.00 ⁽¹⁾
Україна*	Особливі речовини		785.9	749.1	782.6	
Україна**	Особливі речовини		0.729	0.852	0.838	0.920

* - Загалом по стаціонарних джерелах в Україні

** - Всі джерела в прибережній зоні, Україна

Таблиця ША.3 Національні установи, відповідальні за контроль та управління викидами у повітря в Причорноморських країнах

Країна	Організації, відповідальні за моніторинг, оцінку та контроль викидів в атмосферу
Болгарія	Міністерство навколишнього природного середовища та води; його інспекторати. Виконавча Агенція з навколишнього природного середовища
Грузія	Міністерство навколишнього природного середовища встановлює граничні обсяги викидів в атмосферу для промислових підприємств. Міністерство навколишнього природного середовища не контролює забруднення повітря з рухомих джерел забруднення. За це відповідає Міністерство внутрішніх справ.
Румунія	Немає інформації
Росія	В Росії існує постійна мережа спостереження за забрудненням повітря в містах, яка була створена в 1975 р. (Росгидромет), а перевірки контролю скидів почалися з 1980 р. (Міністерство природних ресурсів).
Туреччина	Головна установа, відповідальна за управління якістю повітря - це Міністерство навколишнього природного середовища та його органи на місцях. Міністерство охорони здоров'я видає ліцензії на викиди для промислових підприємств. Організація з Державного планування займається загальним плануванням, також програмуванням громадських інвестиційних ініціатив стосовно управління якістю повітря, включаючи і енергетичний сектор. Державний Інститут статистики збирає і публікує дані стосовно цих питань. Для ряду забруднюючих речовин існують стандарти якості. Рівень безпеки було встановлено для SO ₂ та інших небезпечних речовин. Туреччина також розробляє граничні величини концентрацій хлору, хлориду водню, фториду водню, газового неорганічного фтору, вуглеводнів та сульфату водню, а також для вмісту свинцю, кадмію, талію у пилю. У відповідності до Правил щодо охорони якості повітря. У разі, коли ці граничні концентрації перевищуються, має бути розроблений відповідний місцевий план дій по виправленню ситуації. Стандарти для транспортних засобів на сьогодні діють і вони такі ж, як і в ЄС. Регулярна перевірка викидів забруднюючих речовин транспортними засобами проводиться в усіх провінціях і є обов'язковою з 1992 р. Проводяться дослідження, направлені на підвищення якості твердого (вугілля) та рідкого (дизельне паливо, безсвинцевий газолін) пального.
Україна	Міністерство екології та природних ресурсів України та Державна Гідрометеорологічна служба контролює викиди з рухомих та стаціонарних джерел, додатковий контроль проводиться санітарними та гігієнічними службами Міністерства охорони здоров'я. Забруднення з рухомих джерел, наприклад автомобільного транспорту, контролюється екологічною інспекцією.

Таблиця ІІІА. 4. Основні закони та постанови, спрямовані на попередження забруднення морських вод з суден.

Країна	Закон	Постанови/процедури/правила
Болгарія	Republic of Bulgaria Sea Spaces Act. Внутрішні навігаційні фарватерит а порти Республіки Болгарія"	Процедури the Flag State Control та Державного портового контролю встановлені. Правила для власників портів – у стадії підготовки
	Директива 2000/59/ЕС Європарламенту та Ради ЄС щодо приймального устаткування для відходів з суден та залишків вантажів.	
Грузія	Закон про водні ресурси Грузії. Закон про охорону навколишнього природного середовища.	NOSCP. Управління баластними водами
Румунія	Закон 426/2000 (поводження з відходами) забезпечення виконання та санкції.	-Державний портовий контроль/ Державний прапору. встановлено постановою Уряду № 38/2000
	Закон №137/1995. доповнений Законом №159/1999 стосовно , акваторій портів та Дунаю.	
Російська Федерація	Закон РФ "Внутрішні морські води. Територіальне море і прилегли зони Російської Федерації" (1998).	Постанова Уряду також регулює діяльність інспекцій з цього питання.
	Закон про виключну економічну зону Російської Федерації" (1998).	
Туреччина		Правила визначають порушення, за які стягуються штрафи з суден та інших морських транспортних засобів, а також методику нарахування штрафів та їх використання
		Регуляторні акти щодо контролю забруднення вод
Україна	Водний Кодекс України, 1995, зі змінами та доповненнями від 2000 р. Закон України про охорону навколишнього природного середовища	Правила охорони внутрішніх морських вод та територіального моря України від забруднення та засмічення. 2002

Таблиця ІІІА.5. Потужності з приймання відходів (сміття) в прибережній зоні Чорного моря.

Таблиця	Загальна потужність	Необхідна потужність	Потреби в фінансуванні
Болгарія	Немає		
Грузія	Немає		500 000 USD
Румунія	12 га Сміттєзвалище порту Констанци		
Російська Федерація	Загальна потужність невідома, але сміття приймається без обмежень, відповідно до потреб морського транспорту.	немає інформації.	немає інформації.
Туреччина	Немає		
Україна	Загальна потужність невідома, але сміття приймається необмежено, відповідно до потреб морського транспорту. Сміттєзвалища : Одеський порт Керченський порт Ізмаїльський порт	150 кг/годину 50 кг/годину 65 кг/годину	

Таблиця IIIA.6. Потужності для приймання нафти у портах прибережної зони Чорного моря

Країна	Назва та місце розташування	Потужність М ³ /день	Фінансуюча організація/ донор	Необхідна потужність
Болгарія				
Грузія		30000	Термінал	
Румунія				
Російська Федерація		82 000	органи управління портом, судноплавні компанії	Потужність достатня
Туреччина				
Україна	Морський нафтовий термінал у порту "Южний"	9.000.000	Державний бюджет. Українська компанія	

Table IIIA.7 Потужності для приймання хімічних речовин у портах прибережної зони Чорного моря

Країна	Загальна потужність	Фінансуюча організація/донор
Болгарія	немає	
Грузія	немає	
Румунія	NA Hydroxid pelets-10 т Метанол - 9000 т Октанол ТСЕ-Трихлоретил-С ₂ СL ₃ Н. РСЕ-Perclorothyle Тетрахлор-С-СCL ₄	Уряд: Нафтовий термінал у Констанці
Російська Федерація	немає	
Туреччина		
Україна	Пропан-бутан СС14 Толуол Ацетилова кислота Стерол NH ₃	Одеса Іллічівськ Керч, Рені Іллічівськ Іллічівськ Іллічівськ Іллічівськ Южний

Таблиця IIIA.8. Біомаса екзотичних видів (Румунія, Російська Федерація), г/м²

Країна	Exotic Species	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Румунія	Mnemiopsis Leidyi	0.546	0.503	1.163	не зареєстровано	значно зменшилась	
Румунія	Beroye ovata		ідентифіковано	немає статистики	немає статистики	немає статистики	
Російська Федерація	Mnemiopsis Leidyi			252.1	21.0	144.5	106.3
Російська Федерація	Beroye Ovara				31.0	175.9	109.0

Таблиця ША.9. Основні закони та регуляторні акти з питань проведення дампінгу у причорноморських державах

Країна	Основні законодавчі акти щодо проведення дампінгу
Болгарія	Регулюється національним законодавством. Існує ряд законів з цього питання.
Грузія	Закон по водних ресурсах Грузії. Закон Грузії з охорони навколишнього природного середовища
Румунія	Закон з охорони навколишнього природного середовища 137/1995 Закон по воді 107/ 1996 та Закон про поводження з відходами 426/2000.
Російська Федерація	Федеральний Закон "Внутрішні морські води. Територіальне море та прилегла зона Російської Федерації"(1998) передбачає повну заборону дампінгу відходів та інших матеріалів, а також скидання небезпечних речовин у внутрішні морські води та територіальне море (стаття 37).
Туреччина	У відповідності до Правил контролю за твердими відходами, опублікованих в Урядовому бюлетні № 20814 14березня 1991, заборонено захоронювати у чутливих зонах побутові відходи, які прямо чи непрямо впливають на довкілля.
Україна	Водним кодексом України від 1995 р. (ст.99) заборонено скидати до всіх водних об'єктів, включаючи моря, відходів та сміття. Стаття 102 Водного кодексу вводить заборону на скидання з суден і плавучих засобів, платформ та інших морських споруд і повітряних суден хімічні, радіоактивні та інші шкідливі речовини. Інший документ, що регламентує ці питання – Правила охорони внутрішніх морських вод та територіального моря від забруднення та засмічення, затверджені Кабінетом Міністрів України 27 березня 2002 року за №431. Дозволено дампінг ґрунтів від днопоглиблення суднохідних каналів, для чого обов'язковим є проведення ОВОС та відшкодування збитків за шкоду, нанесену довкіллю.

Таблиця ША. 10. Побутове сміття, яке виробляється у прибережній смузі Чорного моря, тис.тон

Країна	1996	1997	1998	1999	2000	2005
Болгарія						
Грузія						
Румунія	114	117	118	129	124	
Російська Федерація					2.5 th.m ³	
Туреччина					202	
Україна						

Таблиця Ш А. 11. Основні законодавчі та регуляторні інструменти з питань поводження з твердими відходами у державах Чорноморського регіону

Країна	Законодавчі акти	Опис
Болгарія	Закон про поводження з твердими відходами (на розгляді в Парламенті)	Вміщує ряд правил та регуляторних положень щодо контролю емісії
Грузія	Закон по воді. Закон про охорону навколишнього природного середовища. закон про морські акваторії	Регулюють поводження з відходами у зоні відповідальності Грузії
Румунія	Закон про поводження з відходами № 426/2001	У відповідності до цього закону, на основі місцевих планів, має бути розроблений та схвалений Урядом до липня 2002 р. Національний план поводження з відходами.
Румунія	Закон про повторне використання відходів № 465/2001	
Румунія	Транскордонний контроль небезпечних відходів-Базельська Конвенція; Закон про ратифікацію № 6/1991;	

Румунія	Постанова Уряду № 155/1999 стосовно прийняття Європейського каталогу відходів	
Румунія	Постанова Уряду № 437/1992 стосовно ввезенню дозволених відходів;	Проект Постанови Уряду щодо перевезення відходів (перенесення правил СС № 253/93). У процесі підготовки
Румунія	Постанова Уряду № 662/2001 стосовно поводження з відходами нафто-мастильних матеріалів;	Проект Постанови Уряду стосовно небезпечних відходів пакування. У процесі підготовки
Румунія	Постанова Уряду № 173/2000 стосовно поводження з сумішами РСВ/РСТ;	У процесі розробки проект Постанови Уряду стосовно спалювання відходів
Румунія	Термінова Постанова Уряду № 200/2000 стосовно маркування небезпечних речовин;	Проект Постанови Уряду стосовно звалищ відходів. У процесі підготовки
Туреччина	Правила проведення контролю твердих відходів	встановлюють принципи транспортування, переробки, повторного використання, мінімізації та розміщення муніципальних відходів. Також у рамках цих правил визначені обов'язкові процедури для муніципалітетів та інших урядових/корпоративних структур
Україна	Закон України "Про відходи"	Забезпечує створення на державному рівні законодавчого, методичного та науково-технічного підґрунтя для функціонування галузі поводження з відходами
Україна	Закон України "Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами", від 14 вересня 2000 р.	Програма спрямована на запобігання накопиченню токсичних відходів й обмеження їх шкідливого впливу. Створює стратегічну та законодавчу основу для здійснення ряду системних заходів з метою мінімізації негативного впливу токсичних відходів
Україна	Концепція поводження з побутовими відходами в населених пунктах України. Схвалена Кабінетом Міністрів.	Формування стратегії робіт з санітарної очистки, спрямованих на поліпшення санітарно-епідеміологічного стану населених пунктів, впровадження промислових методів знешкодження твердих побутових відходів, з вилученням цінних компонентів та одержанням додаткових видів енергії
Україна	Закон України від 1 липня 1999 року "Про приєднання до Конвенції про контроль за трансграничним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням"- Базельська Конвенція	
Україна	Постановою Кабінету Міністрів від 13.07.2000 р. № 1120 затверджено: - Положення про контроль за перевезенням небезпечних відходів та їх утилізацію/видаленням;	
Україна	Правила охорони внутрішніх морських вод та територіального моря України від забруднення та засмічення. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів від 27 березня 2002 року.	Встановлюють повну заборону на розміщення відходів у морі, а також обов'язковість здавання будь-якого виду відходів на портові приймальні споруди

Таблиця ША.12. Грунти днопоглиблення, які захоронувались у Чорному морі у період 1996-2000, тис.м³

Країна	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Болгарія						
Грузія						
Румунія	148	123	26	23	138	161
Російська Федерация	325	325	325	525	немає інформації	
Туреччина						
Україна	1000	1080	2580	1900	2650	2120

таблиця ША.12а. Місця дампінгу у Чорному морі

Країна	Назва місця і координати	Середній обсяг ґрунтів, що захоплюються тис.м3 / рік	Тип ґрунтів, що захоплюються
Румунія	Південний порт Констанци	85	донні відклади порту
Румунія	Штучний острів у порту Констанца	100	донні відклади порту
Російська Федерація	44о 37' 37о54' Новоросійськ	435 *	донні відклади порту
Російська Федерація	43о58' 39о03' Туапсе	90*	донні відклади порту
Україна	Одеський порт 46°24'00''N 31°00'00'' E	129.5**	донні відклади порту
Україна	дельта Дунаю 45°29'15'' N 29°48'03''		донні відклади порту
Україна	Порт "Южний" 46°25'23'' N 31°01'30'' E	1287.4**	донні відклади порту
Україна	Іллічівський торговий порт 44°01'00''N 35°24'12'' E	106.17**	донні відклади порту
Україна	Керченський торговий порт 44°51'00'' N 36°24'00'' E	496.93**	донні відклади порту
Україна	Феодосійський торговий порт 45°01'36 N 35°24'12''E		донні відклади порту
Україна	Севастополь 44°32'00'' N 33°05'00'' E		донні відклади порту
	* Дані в тис.т за 1999 р. ** Дані за 2001 р.		

Таблиця ША.13 . Кількість (n) та обсяги (t) розливів нафти у Чорному морі у період 1996-2001 рр.

Країна	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	n	t	n	t	n	t	n	t	n	t	n	t
Болгарія	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Грузія												
Румунія	6	18	17	40	11	32	19	56	17	42	6	9
Російська Федерація	5	15.3	6	176.1	5	13.4	4	4.9	3	29.8		
Туреччина	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Україна	4	6.0	6	50.7	6	8.1	8	4.3	9	9.1	19	3.5
Всього	15	42	29	267.7	22	57.1	31	73.3	54	88.1	19	3.5
всього	N 170											
Всього	537.7											

Таблиця ПА.14. Шельфові бурові платформи в Румунії

Тип бурової установки	Розташування of бурових платформ	Загроза довкіллю of бурових платформ	Обсяг скиду рідких відходів	Обсяг захоронуваних твердих відходів	Можливості реагування на надзвичайні ситуації	Надійність систем з'язку
Основна бурова платформа	100 км на північний схід від Констанца	Пошкодження трубопроводів	Технологічні води 328500 м ³ /рік скидаються в море після сепарації та очистки		Добрі	Дуже висока
Бурові платформи	100 км на північний схід від Констанци	Вибух		Відходи твердої породи 1440 м ³ в 2000 році Бурові шлами підлягають рекуперації	Добрі	Дуже висока
Всі платформи			Стічні води Q 22320 м ³ на рік уеаг скидаються в море після очистки			

Таблиця ША.15. Основні закони та регуляторні акти з питань поводження з відходами у країнах Чорноморського регіону

Країна	Закони та регуляторні акти
Болгарія	Відповідне законодавство ЄС
Грузія	Закон по воді. Закон про захист навколишнього природного середовища. Закон про морські акваторії
Румунія	закон про поводження з відходами № 426/2001. штрафи та санкції;
Румунія	Закон про повторне використання відходів № 465/2001;
Румунія	Базельська Конвенція про контроль за трансграничним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, ратифікована законом № 6/1991;
Румунія	Постанова Уряду № 155/1999 стосовно прийняття Європейського каталогу відходів;
Румунія	Постанова Уряду № 437/1992 стосовно ввезенню дозволених відходів;
Румунія	Постанова Уряду № 662/2001 стосовно поводження з відходами нафто-мастильних матеріалів; Постанова Уряду № 173/2000 стосовно поводження з сумішами РСВ/РСТ;
Румунія	Термінова Постанова Уряду № 200/2000 стосовно маркування небезпечних речовин;
Російська Федерація	Федеральний Закон "Відходи виробництва та споживання", 1998 р.
Туреччина	Правила проведення контролю твердих відходів (вступили в силу 14.03.1991)
Туреччина	Правила проведення контролю небезпечних відходів (вступили в силу 27.08.1995)
туреччина	Правила проведення контролю медичних відходів (вступили в силу 20.05.1993)
Україна	Закон України "Про відходи", вступив в силу у 1998 р.
Україна	Закон України "Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами", від 14 вересня 2000 р.
Україна	Концепція поводження з побутовими відходами в населених пунктах України. Схвалена Кабінетом Міністрів.
Україна	Закон України від 1 липня 1999 року "Про приєднання до Конвенції про контроль за трансграничним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням"- Базельська Конвенція
Україна	Постановою Кабінету Міністрів від 13.07.2000 р. № 1120 затверджено Положення про контроль за перевезенням небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням;
Україна	Правила охорони внутрішніх морських вод та територіального моря України від забруднення та засмічення. Затверджені Постановою Кабінету Міністрів від 27 березня 2002 року № 431.

Таблиця ША. 16. Національні органи, залучені до підйому суден та рятувальних заходів на морі у причорноморських державах

Країна	Органи, залучені до підйому суден та рятувальних заходів
Болгарія	Морська Адміністрація
Болгарія	Цивільна оборона
Болгарія	Адміністрація порту
Болгарія	Регіональні органи Міністерства навколишнього природного середовища та води
Болгарія	Поліція
Грузія	Не відгукнулася
Румунія	Служба власника порту (контроль & штрафи) з Цивільного навігаційного Інспекторату
Румунія	Командуючий ходом рятувальних робіт та Морська група з рятувальних дій та реагування при координації Міністерства громадських робіт, транспорту та житлового будівництва
Румунія	Національна компанія "Румунські води", відділок у Добруджі Dobrogea Littoral Branch
Румунія	Інспекція з охорони навколишнього середовища (контроль та штрафи) за координації Міністра водних ресурсів та охорони довкілля
Румунія	Команда цивільної оборони (Заступник координатора) напряму підпорядкована Міністерству

Країна	Органи, залучені до підйому суден та рятувальних заходів
	внутрішніх справ, недавно – Міністерству громадського управління
Румунія	Прикордонна служба, військово-морський флот (спостереження, контроль) підпорядкована Міністерству внутрішніх справ та, у встановленому порядку, Міністерству оборони
Румунія	Префект країни (Головний координатор), підпорядкований Міністерству громадського управління.
Російська Федерація	Міністерство надзвичайних ситуацій (на суші)
Російська Федерація	Державна морська рятувальна адміністрація (на морі)
Російська Федерація	Міністерство природних ресурсів
Туреччина	Міністерство навколишнього природного середовища
Туреччина	Підсекретаріат Морських справ
Туреччина	Берегова прикордонна служба
Туреччина	Генеральний директорат берегової безпеки та рятування суден
Туреччина	Національні Командуючий ходом рятувальних робіт : Губернатори провінцій у кожному місті вздовж узбережжя Чорного моря
Туреччина	Підсекретаріат митної служби
Україна	Міністерство з надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС)
Україна	Державна рятувальна служба, підпорядкована МНС
Україна	Міністерство екології та природних ресурсів та його органи на місцях
Україна	Місцеві органи влади

Додаток ІІІВ. Дії політичного рівня: управління живими ресурсами

Таблиця ІІІВ.1. Головні установи, відповідальні за рибні та інші живі морські ресурси в Причорноморських країнах

Країна	Установа	
Болгарія	Міністерство сільського та лісового господарства Виконавча агенція з рибальства та аквакультури (ЕАФА).	Науково-технічна Рада з питань рибного та сільського господарства (STCFA) схвалює Національну Програму з рибного господарства та аквакультури за заявкою Міністерства сільського та лісового господарства, Міністерства транспорту та зв'язку та Міністерства навколишнього природного середовища та водних ресурсів. STCFA пропонує Міністерству сільського та лісового господарства встановити квоти для різних видів риби та інших живих морських ресурсів.
Грузія	Міністерство охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів.	У цій сфері встановлені дуже тісні міжгалузеві зв'язки. У відповідності до ст.61 згаданого вище Закону, створена Міжгалузєва Наукова Рада експертів, до якої входять представники різних міністерств, наукових організацій та НУО. Ця Рада, на науковій основі, встановлює правила рибальства та щорічні квоти для різних видів риб, призначених для промислового вилову. Міністерство охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів, на основі встановлених щорічних квот, видає дозволи на вилов риби.
Румунія	Міністерство сільського господарства, продовольства та лісів через державний орган сільського господарства, продовольства та лісового господарства– Національну компанію з управління рибним фондом; Міністерство водних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища через Центральний державний орган з охорони довкілля.	Ці організації відповідальні за управління у галузі охорони та використання рибних ресурсів. Взаємовідносини між органами влади, відповідальними за охорону довкілля та рибні ресурси, встановлені поки що лише для Біосферного заповідника у дельті Дунаю. Для решти питань має бути визначена спеціальна структура.
Російська Федерація	Державний комітет рибного господарства Російської Федерації відповідає за управління у цій галузі.	До його завдань входять моніторинг морських біоресурсів, встановлення норм для їх використання, захист та збереження, оцінка стану місць існування, регулювання вилову, включаючи міжнародні аспекти цих проблем.
	Державна прикордонна служба Російської Федерації	Також бере участь в охороні біологічних ресурсів Азово-Чорноморського регіону у частині запобігання браконьєрству та його виявлення.
	Міністерство природних ресурсів Російської Федерації (МІПР)	МІПР контролює стан довкілля, проводить експертизи/оцінку впливу на довкілля, встановлює норми використання біологічних ресурсів (загальні дозволені обсяги вилову).
	Азовський Науково-дослідний інститут проблем рибного господарства (АзНДІРГ)	Підпорядкований державному комітету рибного господарства, проводить моніторинг морських біологічних ресурсів та довкілля, визначає допустимі вилови в Азовському та Чорному морях
Туреччина	Міністерство сільського господарства and сільських справ (MARA)	Головна державна організація, яка через чотири Генеральні Директорати відповідає за адміністративні питання, регулювання, захист та надання технічної підтримки у галузі рибних ресурсів (включаючи аквакультуру) та рибальства. Ця відповідальність покладена на неї відповідними законами, значна частина яких підготовлена у 80-х роках і стосується питань охорони та збереження природних ресурсів. Це стосується законів з охорони навколишнього природного середовища, національних парків та захисту культурної і національної спадщини, які, серед іншого, включають і обмеження щодо рибальства та

		аквакультурної діяльності.
Україна	Міністерство екології та природних ресурсів України	Встановлює квоти на вилов риби по кожному водному об'єкту і по кожному виду промислових риб, включаючи Чорне і Азовське моря; здійснює контроль за виловом риби, вживає заходів щодо запобігання браконьєрству
Україна	Державний Департамент рибного господарства Міністерства аграрної політики.	Тісні міжгалузеві зв'язки з Мінекоресурсів. Встановлює ліміти на вилов риби кожному окремому господарству, яке подало заявки на цей вид діяльності

Таблиця ІІІВ.2 Основні законодавчі та регуляторні інструменти, які стосуються природоохоронних аспектів рибного господарства

Країна	Закон	Стан впровадження
Болгарія	Новий Закон, прийнятий Парламентом Болгарії 11.04.2001 стосовно риболовства та сільського господарства	Цей Закон регулює взаємовідносини, пов'язані з організацією робіт, управлінням, використанням та охороною рибних ресурсів Болгарії, а також торгівлею рибними та іншими живими морськими ресурсами – Стаття 1. Цей закон гармонізований з законодавством ЄС у галузі рибних ресурсів та сільського господарства. Завершальні положення цього документу включають додаткові нормативи, які розширюють визначення “збалансований розвиток”, “збалансоване рибальство”, “популяція риб”, “перевиллов” тощо.
Грузія	Закон про тваринний світ	Цей Закон визначає усі правила та регуляторні акти стосовно рибних ресурсів та рибного промислу, які були встановлені, включаючи період, кількість, щорічні квоти, знаряддя лову, заборони.
Румунія	Закон про створення біосферного заповідника “Дунайська Дельта” № 82/20.11.1993;	Закон вступив в силу і встановлює рамки для впровадження основних заходів довготермінового управління живими ресурсами у відповідності до вимог законодавства ЄС. Існує потреба у деяких специфічних регуляторних документах стосовно морського довкілля, зокрема щодо охорони морських ресурсів та місць існування.
Румунія	Закон про захист навколишнього природного середовища № 137/1995;	
Румунія	Постанова щодо режиму захищених природних територій, збереження місць існування дикої флори та фауни;	
Румунія	Закон щодо рибного господарства та аквакультури № 192/2001;	
Румунія	Щорічний указ про заборону рибної ловлі	
Російська Федерація	Дикрет Президента "Щодо заходів з забезпечення охорони морських біологічних ресурсів та державного контролю у цій галузі", прийнятий у серпні 1997 р.	Цей документ прямо не пов'язаний з СПД, але його положення повністю відповідають принципам і є доброю основою для збалансованого розвитку рибної галузі.
Російська Федерація	Федеральний Закон "Внутрішні морські води, територіальне море та прилегла зона Російської Федерації", прийнятий у липні 1998.	
Російська Федерація	У 1997-2001 рр. розроблявся проект Федерального Закону щодо збереження осетрових і його остання версія була розглянута в липні 2001.	
Туреччина	Закон про рибальство № 1380, прийнятий у 1971 р.	Вся діяльність у галузі рибальства та аквакультури базується на цьому законі
Туреччина	Закон про рибальство № 1380, прийнятий у 1971 р., з доповненнями, введеними законом № 3288 від 1986 р.	

Україна	Закон України "Щодо ліцензування деяких видів господарської діяльності".	Дозволяє рибальство у водах України лише на основі спеціального дозволу (ліцензії). Ефективність цього виду регулювання досить значна.
Україна	Тимчасова процедура для рибного господарства та рибальства, схвалена Постановою Кабінету Міністрів № 1192 від 29 вересня 1996 р.	
Україна	Інструкція щодо порядку спеціального використання водних живих ресурсів № 34/13 від 10.02.2000 р. (спільний нормативний документ Мінекоресурсів та Державного комітету рибних ресурсів)	
Україна	Правила рибальства у Чорному морі (Наказ Державного комітету рибного господарства від 08.12.98 № 164)	

Додаток ШВ.3 Річні вилови (за видами риби) у Чорному морі в період 1996-2000 рр. (за інформацією Сторін Конвенції)

Країна	Виллов риби (тон/рік)	1996	1997	1998	1999	2000
Болгарія	Хамса	23	44	48	210	Немає даних
Болгарія	Шпрот	3535	3646	3275	5800	
Болгарія	Камбала-калкан	62	60	64	54	
Болгарія	Оседець	233	165	171	73	
Болгарія	Бичок	477	424	381	437	
Болгарія	Сіра кефаль	26	28	11	14	
Болгарія	Fam. Mugilidae	3	2	2	2	
Болгарія	Риба-собака	64	40	28	25	
Болгарія	Сфарган	2	2	4	4	
Болгарія	Sea snails	3260	4900	4300	3800	
Болгарія	Decapods nei	1	3	2	2	
Болгарія	Marine fish nei	49	51	107	231	
Болгарія	Блакитна риба	10	12	10	8	
Болгарія	Середземноморська ставрида	68	36	40	195	
Болгарія	Bonito	33	16	51	20	
Болгарія	Загалом	7848	9429	8494	10875	
Грузія	Анчоус Європейський	6000	6500	6700	7000	
Грузія	Шпроти					
Грузія	Мерланг					
Грузія	Кефаль					
Грузія	Катран					
Грузія	Загалом	6000	6500	6700	7000	8000
Румунія	Хамса (<i>Engraulis encrasicolus</i>)	140	45	146	155	204
Румунія	Шпроти (<i>Sprattus sprattus</i>)	201	3318	3293	1933	1803
Румунія	Мерланг (<i>Merlangius merlangus euxinus</i>)	389	441	640	272	275
Румунія	Камбала-калкан (<i>Psetta macotica</i>)	4	1	-	2	2
Румунія	Червона кефаль (<i>Mullus barbatus ponticus</i>) барабуля	1	3	3	1	2
Румунія	Блакитна риба (<i>Pomatomus saltatrix</i>)	-	-	12	3	4
Румунія	Скумбрія (<i>Trachurus mediterraneus ponticus</i>) ставрида	10	1	15	3	8
Румунія	Осетрові (<i>Acipenseridae</i>)	2	2	6	1	1
Румунія	Каспійський оселедець (<i>Alosa caspia nordmanni</i>)	111	43	111	60	76
Румунія	Понтійський оселедець (<i>Alosa pontica pontica</i>)	-	2	68	4	5
Румунія	Носата камбала (<i>Solea nasuta</i>)	-	-	4	5	6
Румунія	Бичок (<i>Gobiidae</i>)	10	2	6	30	42
Румунія	Кілька (<i>Clupeonella cultriventris</i>)	3	2	52	4	5
Румунія	Атерина (<i>Atherina boyeri</i>)	3	10	73	33	42
Румунія	Інші	8	2	2	1	1

Країна	Виллов риби (тон/рік)	1996	1997	1998	1999	2000
Румунія	Загалом	2682	3872	4431	2507	2476
Російська Федерація	Шпроти	1320	706	1243	4341	5543
Російська Федерація	Мерланг	11	3	118	123	341
Російська Федерація	Камбала-калкан	17	11	14	15	4
Російська Федерація	Риба-собака	15	9	4	8	12
Російська Федерація	Rays	21	16	17	26	13
Російська Федерація	Червона кефаль	67	67	118	86	126
Російська Федерація	Ставрида	0	0	2	2	2
Російська Федерація	Азово-Чорноморська кефаль	1	0	0	35	26
Російська Федерація	Камбала	0	0	0	0	0
Російська Федерація	Інші	22	1	4	0	9
Російська Федерація	Загалом	1474	813	1520	4636	6157
Туреччина	Анчоус	273239	213780	195996	310801	
Туреччина	Ставрида	11382	8084	6534	5412	
Туреччина	Мерланг	20236	12725	11863	12459	
Туреччина	Паламут	6523	3808	20480	15233	
Туреччина	Камбала-калкан	1924	911	1468	1804	
Туреччина	Червона кефаль	2249	1173	1423	1853	
Туреччина	Кефаль	12901	8680	8198	9887	
Туреччина	Блакитна риба	2207	1615	1636	1602	
Туреччина	Скумбрія	1045	2203	2376	422	
Туреччина	Загалом	331706	252979	249974	359473	
Україна	Horse Скумбрія	-	5	0	1	1
Україна	Atherina	218	367	308	219	289
Україна	Інші види риби	2	0	-	3	-
Україна	Шпроти	20720	20208	30282	30661	33021
Україна	Філофора	820	-	4**	3**	-
Україна	Рапан (<i>Rapana</i>)	376	476	369	615	913
Україна	Gobbies	46	73	28	45	63
Україна	Камбала-калкан	39	42	44	91	87
Україна	Сіра кефаль	3	0	2	9	19
Україна	Мерланг	3	29	55	18	19
Україна	Haarder	8	118	63	15	18
Україна	Мідія	74	159	159	162	114
Україна	Невелика морська камбала (Flounder)	0	2	2	2	2
Україна	Дунайський оселедець	5	9	6	3	-
Україна	Морський оселедець	1	-	-	-	-
Україна	Анчоус	-	0	3	1	0
Україна	Червона кефаль	...	18	26	26	7
Україна	Сарган	-	-	0	-	-
Україна	Чорноморський анчоус	596	596	1039	784	3095
Україна	Катран	44	20	38	100	72
Україна	Скат	17	10	24	31	27
Україна	Криветка (мала)	-	-	-	1	1
Україна	Загалом морські живі ресурси	25275	29231	34785	32789	37752
Україна	Загалом вилову риби	24005	28596	34253	32011	36724

Таблиця ППВ.4. Загальний вилов риби у Чорному морі, тони

	1996	1997	1998	1999	2000
Болгарія	7848	9429	8494	10875	10875*
Грузія	6000	6500	6700	7000	8000
Румунія	2682	3872	4431	2507	2476
Російська Федерація	1474	813	1520	4636	6157
Туреччина	331706	252979	249974	359473	359473
Україна	24005	28596	34253	32011	36724
Загалом	373715	302189	305372	416502	423705

- немає даних за 2000 р., прийнято так, як і за попередній

Таблиця ПІВ.5. Місця нересту та нагулу регіонального значення у Чорному морі

Країна		Причини для збереження
Болгарія	Пісчана банка “Кокетріс” , морське узбережжя	Найбільше біорізноманіття вздовж Болгарського узбережжя Чорного моря
Болгарія	Заповідник “Каліакра”	високе біорізноманіття та сприятливе середовище існування для тюленя-монаха (<i>Monachus monachus</i>) – морського ссавця, який найбільше знаходиться під загрозою вимирання.
Грузія	Район Поті-Очамчирі – екосистема шельфу Чорного моря сприятлива для популяцій осетрових	Ця екосистема – основний район вилову анчоусу у зимовий період
	Райони Супси, Батумі та Гоніо	
Румунія	Біосферний заповідник "Дунайська Дельта" – морська зона	Традиційна зона нересту та харчування для транскордонних видів, а також маршрут проходження анадормних видів (осетрових, скумбрії) в Дунай
Румунія	Морський заповідник 2 Май – Вама Вече	Територія з високою різноманітністю біотопів та біоценозів; шлях міграції основних видів пелагічної та бентичної риби, а також морських ссавців
Російська Федерація	Найбільш важлива частина Чорноморського шельфу для Росії – сектор між Керченською протокою та Адлером (р.Псоу); її площа близько 4.2 тис.кв.км	Найбільша кількість промислових видів риб спостерігається на цій акваторії: анчоус, шпроти, кефаль, червона кефаль, риба-собака, скат, камбала-калкан, оселедець та деякі інші
Російська Федерація	Район Керч-Тамань, шириною від 20 до 50 км	
Російська	Район Кавказу – від 2 км біля Адлеру до 18 км біля Сочі	

Федерація		
Туреччина	Немає інформації	
Україна	Гирло Дунаю	Місця нересту осетрових та карпових
Україна	Гирла Дністра, Дніпра та Південного Бугу	
Україна	Дніпро-Бугський лиман (район нагулу)	
Україна	Азово-Сиваський заповідник	
Україна	Філофорове поле Зернова	
Україна	Північно-західна частина Чорного моря	

Додаток ШВ.6 Прибережні лагуни та місця нересту, заплановані для відновлення у 2001-2005 рр.

Країна	лагуни та місця нересту, заплановані для відновлення
Болгарія	Проект захисту території площею близько 6 500 га вздовж північної частини Чорноморського узбережжя Болгарії передбачає встановлення так званих “холодних мін” для захисту від нелегального донного тралювання, яке руйнує місця нересту та нагулу (переважно камбали-калкана)
Грузія	Поті-Очамчирі
Румунія	Дунайський біосферний біологічний заповідник та Морський заповідник 2 Май – Вама-Вече
Російська Федерація	Уряд Росій та Державна Дума розробляють новий проект Закону щодо збереження осетрових, який буде включати і заходи щодо охорони цих територій
Туреччина	Немає інформації
Україна	У нерестовий період будь-яка діяльність у місцях нересту та нагулу заборонена

Таблиця ШВ.7 Лімітуючий розмір та стан збереження промислових видів риби

Види	Мінімальна довжина для вилову (см)					
	Болгарія	Грузія	Румунія	Російська Федерація	Туреччина	Україна
Хамса			Хамса	6.5	9	
Камбала-калкан				35	40	
Гола кефаль				8.5	13	
Кетова скумбрія					18	
Атлантичний боніто					25	
Осетр				Повна заборона	Повна заборона	Повна заборона
Скумбрія			скумбрія	10		
Катран			Катран	85		

Таблиця ШВ.8. Стандарти якості для речовин, які використовуються в аквакультурі (Туреччина)

Речовина	Активна концентрація/час
Сульфат міді	500 ppm/1 хв.
Формалін (=37% формальдегід)	150-200 ppm/1 год.

Малахітовий зелений	1-2 ppm/1 год. або 67 ppm/1 хв.
Окситетрациклін	75 ppm/kg fish/день
Benzalkonium Cl	1-4 ppm/1 год.
Перманганат калію	5 ppm/1 год. або 500 ppm/5 хв.
Гідрохлорид натрію	1-2%/20 хв.
Фуразолідон	50 мг/кг риби/день

Таблиця ШВ.9. Випуск молоді промислових видів риб у природні води басейнів Азовського та Чорного морів

(Підприємства Російської Федерації)

Види риб	1995		1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Осетр	15.8	1.0-19.2	14.0	1.0-2.6	14.6	1.6-2.9	19.6	2.0-2.7	14.1	2.0-2.6	17.4	1.0-3.1	19.4	1.2-4.9
St.sturgeon	15.3	1.6-14.2	14.3	1.0-1.7	14.2	1.1-1.7	12.0	1.7-18	17.8	1.5-1.8	13.0	0.2-2.0	7.6	2.1-3.7
Великий осетр	-	-	0.2	1.0	0.13	3.1	0.2	4.5	0.59	3.7-7.7	-	-	0.13	7.0
Щука, окунь	260.3	0.6-4.0	222.4	0.6-1.8	314.4	0.5-2.2	13.5	0.8-5.8	320.6	0.3-0.6	351.6	0.5	387.3	0.5
Ляц	257.9	0.3-0.5	160.0	0.3-0.6	248.4	0.3	302.7	0.3-0.4	332.9	0.3	338.1	0.3	288.7	0.3
Плотва	2792.4	0.4-0.5	2852.6	0.3-1.2	2924.8	0.3	2748.4	0.3-5.8	2869.2	0.3	3002.3	0.3	2880.7	0.3
Vimba	7.8	0.2-1.0	1.6	0.3-1.0	0.5	0.2	5.1	0.2-1.1	0.35	0.2	8.4	0.3	9.7	0.3
Shemaya	0.05	0.2	0.22	0.13	0.34	0.3	0.1	0.1	0.11	0.6	0.22	0.3	-	-
Короп	0.4	2.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Planteating species	0.14	223.0	0.51	0.5-235.0	0.65	80.0-148.6	1.53	116-270	46.5	11.0-142.5	80.2	25.3-139.0		
Кефаль	-	-	-	-	-	-	-	-	2.6	2.2	-	-	-	-
Інші	-	-	12.9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Стерлядь	-	-	-	-	-	-	0.1	3.3	0.16	6.9	0.013	6.7	0.35	
Polyodon	-	-	-	-	-	-					0.011	4.0	-	-
Загалом	3350.1		3533.4		3518.0		3103.2		3605.0		3811.2		3594.3	

Примітка: 1 – кількість екземплярів (у млн.); 2 – середня жива вага риби, реалізована різними риборозплідниками (г)

ПВ.10. Ресурси. Загальні дозволені вилови (ЗДВ) основних промислових видів в Азово-Чорноморському басейні, тис.т

Види риб	1996				1997				1998			
	Ресурси I	ЗДВ II	Вилови III	Включаю чи RF IV	Ресурси	ЗДВ	Вилови	Включаю чи RF	Ресурси	ЗДВ	Вилови	Включаю чи RF
Азовське море. Морські види риб												
Азовський анчоус	61.0	10.0	4.66	0.93	65.0	10.0	10.0	3.3	68.0	10.0	5.4	1.3
Кілька шпрот	150.0	15.0	1.44	0.37	75.0	15.0	1.0	0.1	95.0	15.0	3.6	1.0
Кефаль	-	5.0	1.2	0.2	30.0	5.0	3.3	0.7	42.8	8.7	4.9	1.3
Gobies	1.45	-	0.02	-	0.8	-	0.016	-	3.56	-	0.26	0.001
Азовська камбала-калкан	0.78	0.07	0.14	0.03	0.56	0.07	0.074	0.033	0.93	0.07	0.054	0.02
Інші	-	1.00	-	0.02	-	-	0.4	-	-	-	0.53	0.49
Азовське море. Мігруючі та напівмігруючі види риб												
Осетрові	5.75	1.50	0.60	0.44	5.12	1.50	0.62	0.44	3.27	0.90	0.40	0.28
щука окунь	16.3	3.3	3.1	2.6	18.7	3.8	3.3	2.7	20.6	3.8	3.2	2.4
Лящ	3.5	1.2	0.8	0.8	1.1	0.75	0.7	0.7	3.2	0.89	0.86	0.84
Плотва	2.1	0.2	0.244	0.243	1.1	0.3+0.3	0.595	0.595	1.9	0.5	0.092	0.091
Чорне море												
Шпроти	150.0	10.00	22.23	1.32	205.0	10.0	20.999	0.706	150.0	10.0	31.549	1.243
Мерланг	8.0	0.50	0.24	0.011	9.0	0.5	0.09	0.003	5.6	0.5	0.226	0.118
Чорноморська камбала	1.75	0.10	0.056	0.017	1.13	0.1	0.052	0.011	1.35	0.1	0.058	0.014
Риба-пес	20.0	0.7	0.13	0.015	5.8	0.7	0.031	0.009	20.0	0.7	0.592	0.004
Raус	2.0	0.1	0.038	0.021	0.77	0.1	0.026	0.016	1.0	0.1	0.041	0.017
Червона кефаль	0.54	0.1	0.067	0.067	0.60	0.1	0.099	0.067	0.90	0.1	0.156	0.118
Скат	0.097	-	-	-	0.19	0.005	0.022	0.00	0.42	0.005	0.015	0.002
Азово-Чорноморська кефаль	-	-	-	0.001	-	-	-	-	-	-	-	-
Flounder	0.45	-	-	-	0.60	-	-	-	0.60	-	-	-
Інші	-	1.00	-	0.022	-	-	-	0.001	-	0.1	0.004	0.004

Примітка: в колонках I. II. IV (Чорне море) дані наведені для Російської частини водних об'єктів; загальні дані незалежних держав (CIS) узагальнені у колонці III.

Таблиця ПІВ.10 (продовження)

Види риб	1999				2000				2001			
	Ресурси	ЗДВ	Виллови	Включаючі RF	Ресурси	ЗДВ	Виллови	Включаючі RF	Ресурси	ЗДВ	Виллови	Включаючі RF
Азовське море. Морські види риб												
Азовський анчоус	47.0	5.0	2.94	2.28	65.0	25.0	12.9	4.22	90.0	23.5	15.2	7.30
Кілька шпрот	90.0	15.0	12.27	2.28	125.0	4.0	12.0	4.9	160.0	40.0	25.5	9.68
Кефаль	28.5	10.0	7.5	2.3	28.0	8.0	7.8	2.4	25.0	6.5	3.6	1.3
Бичок	2.0	-	0.56	-	5.0	0.05	0.747	0.001	26.0	0.05	-	0.007
Азовська камбала	0.7	0.05	-	0.016	1.3	0.05	0.071	0.027	1.0	0.05	-	0.014
Інші	-	-	0.08	0.02	-	-	0.07	0.05	-	-	-	0.085
Азовське море. Мігруючі та напівмігруючі види риб												
Осетрові	2.10	0.30	0.22	0.17	1.41	0.15	0.07	0.05	0.66	0.15	0.022	0.018
Щука-окунь	27.9	3.8	2.7	1.9	31.6	4.0	3.3	2.3	31.3	5.8	3.5	1.9
Лящ	1.9	0.6	0.35	0.7	1.7	0.6	0.4	0.6	0.76	0.4	0.16	0.16
Плотва	1.5	0.4	0.167	0.167	2.6	0.5	0.408	0.408	2.2	0.4	0.255	0.255
Чорне море												
Шпрот	150.0	50.0	33.623	4.341	150.0	10.0	38.198	5.543	170.0	40.0	-	11.12
Мерланг	6.0	1.2	0.182	0.123	9.0	2.0	0.361	0.341	7.0	2.0	-	0.545
Чорноморська камбала.	1.4	0.1	0.095	0.015	1.0	0.1	0.095	0.004	1.0	0.1	-	0.012
Калкан	0.65	0.7	0.12	0.008	10.0	0.7	0.104	0.012	10.0	0.7	-	0.032
Rays	0.8	0.1	0.057	0.026	0.8	0.1	0.040	0.013	0.8	0.1	-	0.024
Червона кефаль	1.2	0.02	0.124	0.086	1.2	0.2	0.141	0.126	0.96	0.2	-	0.118
Скат	0.4	0.005	0.003	0.002	0.5	0.006	0.038	0.002	2.3	0.006	-	0.006
А-Ч кефаль	-	0.01	0.047	0.035	-	-	0.056	0.026	1.0	0.25	-	0.006
Камбала	0.55	0.1	-	-	0.6	0.1	-	-	-	0.1	-	-
Інші	-	-	-	-	-	-	-	0.09	-	-	-	0.15

Примітка: в колонках I, II, IV (Чорне море) дані наведені для Російської частини водних об'єктів; загальні дані незалежних держав (CIS) узагальнені у колонці III.

Таблиця ШВ.11. Основні національні законодавчі та регуляторні інструменти, направлені на захист та збереження біологічного і ландшафтного різноманіття у причорноморських державах

Країна	Закони	Regulations
Болгарія	Закон про заповідні території, 2001;	
Болгарія	Закон про збереження біорізноманіття – у процесі прийняття	
Грузія	Постанови Парламенту Грузії:	
Грузія	“Про Конвенцію щодо захисту Чорного моря від забруднення”	
Грузія	“Про Конвенцію з біорізноманіття”	
Грузія	Про приєднання до “Конвенції щодо водно-болотних угідь міжнародного значення”	
Грузія	Закон “Про систему заповідних територій”	
Грузія	Закон “Про державну екологічну експертизу”	
Грузія	Закон Про охорону навколишнього природного середовища	
Грузія	Закон “Про створення та управління заповідником Колхеті”	
Румунія	Закон Про охорону навколишнього природного середовища (107/1996)	
Румунія	Закон 5/2000 стосовно планування території	
Румунія	Закон 192/2001 про рибні ресурси, рибальство та аквакультуру	
Румунія	Наказ 125/1996 Міністерства вод та охорони навколишнього природного середовища у частині процедури регулювання економічної та соціальної діяльності, яка може мати вплив на довкілля	
Румунія	Наказ 699/1999 Міністерства вод та охорони навколишнього природного середовища про прийняття процедури і компетенціях у питаннях видачі дозволів і	

	ліцензій для управління водними ресурсами	
Російська Федерация	Law on Special Protected Natural Areas. 1995.	35 законів. 3 постанови, 23 правила and 10 циркулярів
Російська Федерация	Закон про тваринний світ, 1995	
Російська Федерация	Лісовий кодекс Російської Федерації, 1997	
Російська Федерация	Перелік спеціально захищених природних територій, 1996	
Російська Федерация	Посилення захисту фауни та місць її існування на лісових територіях Російської Федерації, 1997	
Російська Федерация	Плата та ліміти за використання фауни, 1997	
Туреччина	Закон про навколишнє природне середовище	
Туреччина	Закон про збереження культурної та природної спадщини	
Туреччина	Закон про національні парки, 1983	
Туреччина	Закон про полювання, 1937	
Україна	Закони про рослинний і тваринний світ	
Україна	Закон про охорону навколишнього природного середовища	Постанови і правила з питань збереження біорізноманіття
Україна	Закон “Про природно-заповідний фонд України”	
Україна	Закон України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України, 21.09.2000	
Україна	Закон України “Про Державну програму розвитку заповідних територій”, 22.09.1994	

Таблиця ППВ.12. Основні органи влади, залучені до захисту та збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Країна	Організація	Відповідальність
Болгарія	Міністерство навколишнього природного середовища та води	Законодавче забезпечення та контроль заповідних територій
Болгарія	Міністерство сільського та лісового господарства	Управління національними парками
Болгарія	Національний лісовий департамент	Управління лісами та національними парками на місцевому рівні
Грузія	Міністерство охорони навколишнього природного середовища та його органи на місцях	Реалізація державної політики, координація діяльності та контроль створення, функціонування та управління заповідними територіями
Грузія	Державний Департамент заповідних територій, природних заказників та резерватів для полювання	Управління заповідними територіями
Грузія	Адміністрація заповідних територій	Місцеві органи управління заповідними територіями
Румунія	Міністерство вод та охорони навколишнього природного середовища	
Румунія	Інспекторат з охорони навколишнього природного середовища, Констанца	контроль
Румунія	Інспекторат з охорони навколишнього природного середовища, Тульча	контроль
Румунія	Національно компанія " Румунські води"- Дирекція вод "Добруджа-Літораль"	управління
Румунія	Управління Біосферного заповідника " Дунайська Дельта", Тульча	Збереження, управління
Румунія	Комісія з захисту природних пам'яток Румунської Академії	контроль
Russian Federation	Ministry of Natural Resources	Policy. legislation. environmental management
Румунія	відповідальні державні агенції, директорати заповідних територій	
Румунія	відповідальні за охорону заповідних територій органи влади	
Туреччина	Міністерство навколишнього природного середовища	політика, планування та координація
Туреччина	Міністерство лісового господарства	
Туреччина	Міністерство сільського господарства та сільських районів	
Туреччина	ASPА	
Україна	Міністерство екології та природних ресурсів України та його органи на місцях	Розвиток природоохоронної політики
Україна	Державна служба національних парків та заповідників	Нормативно-правове забезпечення, регулювання; Створення заповідників та інших захищених територій
Україна	Державна інспекція охорони Чорного моря	Контроль та регулювання
Україна	Міністерство аграрної політики та його Державний департамент рибного господарства	Квоти на рибу
Україна	Державна інспекція охорони Азовського моря	Контроль та регулювання
Україна	Державний комітет лісового господарства	

...

Таблиця ІІВ.13. Потужності зі збереження (утримання) морських ссавців у Чорному морі (Дельфінарії)

Країна	Розташування дельфінарія	Належність дельфінарія	Дельфіни, які утримуються	Вид діяльності дельфінарія
Болгарія	Варна	приватний	Карібські пляшконосні дельфіни	Шоу
Грузія	Батумі	Науково-дослідний інститут морської екології та рибальства	Зараз дельфінів немає (були вивезені до Мальти)	Дельфінаріум закритий; ніяка діяльність не проводиться
Румунія	Констанца	Науковий музей природи	Чорноморські пляшконосні дельфіни	Шоу, лекції, наукові дослідження
Росія	Анапа (Большой Утріш)	приватний	Чорноморські пляшконосні дельфіни	Шоу, інколи рятувальні операції
	Новоросійськ (Малий Утріш)	Інститут екології та еволюції (Російська Академія наук)	Чорноморські пляшконосні дельфіни (лише впродовження теплого сезону)	Дослідження в неволі, реєстрація стану дельфінів
	Геленжик	Утрішський дельфінаріум Ltd.	Чорноморські пляшконосні дельфіни	Шоу, лекції, участь та спонсорювання проектів зі збереження
	Сочі	Утрішський дельфінаріум Ltd.	Чорноморські пляшконосні дельфіни	
Туреччина	немає	немає	немає	немає

Україна	Свпаторія (вкл.оз.Донузлав)	Назарет Ltd.	Чорноморські пляшконосі дельфіни	Шоу, плавання з дельфінами, інколи рятувальні операції
	Севастополь (Козача бухта)	Науковий центр “Державний океонаріум України” (Міністерство оборони та Національна Академія наук)	Чорноморські пляшконосі дельфіни	Дослідження в неволі, шоу, плавання з дельфінами, територія природного заповідника
	Севастополь (Артилерійська бухта)	Біологічна станція Ltd.	Чорноморські пляшконосі дельфіни	Шоу, лекції, участь у програмі DOLPHIN
	Ялта	Аква-студія Ltd.	Чорноморські пляшконосі дельфіни	Шоу, лекції, участь у програмі DOLPHIN, плавання з дельфінами
	Алушта (Партеніт)	Аква-студія Ltd.	Чорноморські пляшконосі дельфіни	
	Феодосія (Курортне)	Карадазький природний заповідник (Національна Академія наук)	Чорноморські пляшконосі дельфіни	Дослідження в неволі, шоу, лекції, природний заповідник, спонсорування проектів зі збереження

Таблиця ПІВ. 13а. Кількість Чорноморський пляшконосих дельфінів (*Tursiops truncatus ponticus*), які знаходяться в неволі у дельфінаріях узбережжя Чорного моря

Країна	Місце дельфінарія розташування	Кількість	Примітки
Болгарія	Варна	Жодного	Всі дельфіни привезені з Карібського моря (Куба)
Грузія	Батумі	Жодного	Дельфіни були завезені з Мальти
Румунія	Констанца	3	на грудень 2001 р.
Росія	Анапа (Большой Утріш)	Декілька особин	
	Новоросійськ (Малий Утріш)	Жодного	У травні 2002 р. дельфінів не було. Це сезонний дельфінаріум
	Геленжик	Декілька особин	

	Сочі	Декілька особин	
Туреччина	Жодного	Не застосовується	Не застосовується
Україна	Євпаторія (включаючи оз.Донузлав)	4	На березень 2002 р.
	Севастополь (Козача бухта)	Декілька десятків тварин	
	Севастополь (Артилерійська бухта)	3	На літо 2001 р.
	Ялта	2	На березень 2002 р.
	Алушта (Партеніт)	2	На березень 2002 р.
	Феодосія (Курортне)	5	На березень 2002 р.

Таблиця ШВ.14. Природоохоронні території у причорноморських державах, тис.км²

Країна		1996	1997	1998	1999	2000	2005 заплановані	Коментарі
Болгарія	Загальна площа заповідних територій							
Грузія			0.34	0.34	0.34	0.64		
Румунія						500		Морська прибережна територія Вама-Вече – 2 Май (згадувалась у табл. 26) Законом № 5/2000 проголошена заповідником у відповідності до Закону про планування територій та Постанови № 236/2000 стосовно охорони заповідних територій – природних місць існування дикої флори та фауни
Росія		4798	4833	4837	4862	6146	немає інформації	

Країна		1996	1997	1998	1999	2000	2005 заплато вані	Коментарі
Туреччина								
Україна		19.700	23.700	25.140	26.590	27.040	27.300	
Україна	Загальна площа заповідних територій (природно- заповідний фонд)	16.650	20.650	22.090	23.540	23.990	26.000	
Болгарія	Загальна площа морських заповідників					0.30		
Грузія						500		
Румунія								
Росія								
Туреччина								
Україна	4.390	4.390	4.390	4.540	4.670	5.000		
Болгарія	Регіонального значення					0.3		
Грузія								
Румунія						500		
Росія								
Туреччина								
Україна		0.200	0.200	0.200	0.200	0.310	0.320	
Болгарія	Загалом водно- болотні угіддя							
Грузія		2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.4	Відновлення водно-болотних угідь
Румунія								
Росія								
Туреччина						1.60		
Україна		5.320	5.320	5.320	5.320	5.320	5.500	
Болгарія	Регіонального значення	-	-	-	-	-	-	
Грузія								
Румунія			0.34	0.34	0.34			
Росія								
Туреччина								

Країна		1996	1997	1998	1999	2000	2005 заплановані	Коментарі
Україна								
Болгарія	Загалом прибережні							
Грузія								
Румунія		0.96	0.96	0.96	0.96	0.96	1.2	
Росія		4798	4833	4837	4862	6146	по inf.	Ростовська область та Краснодарський край
Туреччина		2.260	2.260	2.260	2.450	2.450	2.710	
Україна								
Болгарія								
Грузія	Регіонального значення				0.54	0.64		
Румунія								
Росія								
Туреччина								
Україна		0.230	0.230	0.230	0.240	0.240	0.250	

Таблиця ПВ.15 Національні програми/проекти, направлені на заповідання/захист морських та прибережних територій у причорноморських державах (1996-2001 рр. та план на 2001-2005 рр.)

Країна	Програма/проект	Фінансуюча організація/донор	Тривалість	Вартість USD
Болгарія	Розроблення плану управління для водно-болотних угідь, розташованих вздовж узбережжя Чорного моря	Уряд Швейцарії		
Болгарія	Естуарії річок Резовська та Велика	Уряди Монако та Швейцарії		
Грузія	Створення Національного парку "Колхеті" та заповідника "Кобулеті"	GEF, WWF	2001-2005	
Грузія	Проект з інтегрованого управління прибережною смугою Чорноморського узбережжя Грузії	GEF, WWF	2001-2005	
Грузія	Заснування Колхетського заповідника та розроблення плану управління для нього		2000-2003	

Країна	Програма/проект	Фінансуюча організація/донор	Тривалість	Вартість USD
Румунія	Інвентаризація морських та прибережних місць існування в секторі Ваду – Вама-Вече	Міністерство вод та охорони навколишнього природного середовища (MWERP)	2001	200.000.000 лей
Румунія	Інвентаризація морських та прибережних місць існування в секторі Ваду - Чітук	MWERP	2001	500.000.000 лей
Румунія	Інформаційна підтримка впровадження проекту EMERALD в Румунії; попередні дослідження відповідних морських акваторій	Балканська екологічна Асоціація/B.EN.A	2001	45.000.000 лей
Російська Федерація	Федеральна Програма "Екологія та природні ресурси" з підпрограмою "Підтримка спеціально захищених природних територій"	Федеральний бюджет, бюджети суб'єктів Російської Федерації, позабюджетні джерела	2002-2010	30450
Російська Федерація	Федеральна Програма "Екологія та природні ресурси Російської Федерації на період 2002-2010 рр." прийнята Урядом у 23 серпня 2001 р.; включає підпрограми "Підтримка спеціально захищених природних територій", "Ліси", "Водні ресурси та водні об'єкти", "Морські біологічні ресурси та аквакультура", "Збереження рідкісних та тих, що зникають, видів флори і фауни"	Федеральний бюджет, бюджети суб'єктів Російської Федерації, позабюджетні джерела		
Туреччина	Стратегічні дії визначені у Національному Чорноморському Стратегічному плані дій			
Україна	Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів на 2001-2010 роки	Державний бюджет, місцеві бюджети, кошти підприємств, організацій, міжнародні фонди	2001-2010	4,5 млн. (2001-2002 рр)
Україна	Наукова програма "Дельфін" передбачає вивчення та збереження морських ссавців	Співфінансування виконавчої організації та підприємств	1999-2005	7500 (у 1999-2002 рр.)
Україна	Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки	Державний бюджет; місцеві бюджети, міжнародні фонди		
Україна	Програма охорони навколишнього природного середовища Одеської, Херсонської, Миколаївської, Запорізької, Донецької областей	Обласні фонди, Державний бюджет АР Крим	5 років	

Додаток ІІС. Заходи політичного рівня: Збалансований розвиток суспільства

Таблиця ІІС.1. Кількість господарств/ферм аквакультури у причорноморських державах

Рік	1996	1997	1998	1999	2000
Румунія					
Приватні підприємства аквакультури		1	1	1	1
Російська Федерація					
Кількість аквакультуринх господарств	2	2	2	3	3
Кількість приватних аквакультуринх господарств/ферм	1	1	1	2	2
Туреччина					
Приватні підприємства	61	49	72	50	55
Кількість аквакультуринх господарств					15
Приватні підприємства					10

Таблиця ІІС.2. Виробництво продукції господарствами аквакультури у 1996-2000 рр.

Рік	1996	1997	1998	1999	2000
Румунія					
Мідії, т/рік			4	4	4
Російська Федерація					
Вироблено всього, т/рік	50	275	550	650	950
Устриці, т/рік	-	-	10 000 шт.	12 000 шт.	12 000 шт.
Мідії, т/рік	50	275	550	650	950
Вирощено всього, т/рік	32709	30000	28332	33816	30969
Устриць, т/рік					
Мідій	250	37		10	4
<i>Cyprinus carpio</i>	20000	18000	18000	20000	20000
<i>Hypophthalmichthys</i>	10000	10000	10000	10800	10500
<i>Stenopharyngodon</i>	100	100	100	100	100
<i>Carassius spp.</i>			132	190	188
<i>Osteichthyes</i>	2000	1613		600	19
<i>Mugil soiyu</i>	150	150			
<i>Oncorhynchus mikiss</i>	100	100	100	100	100
Туреччина					
Карпа, загалом	125	90	50	60	88
Райдужна форель (ставки та кліті)	3450	5225	5950	7650	8500

Форель (морська & кліті)	1455	2117	2550	1760	1981
Атлантичний лосось	185	20	10	0	0
Морський окунь	20	183	250	360	411
Морський лящ	0	0	0	0	0
Мідії	1380	0	0	0	0
Креветки	0	0	0	0	0
Вустриці	0	0	0	0	0
Загалом	6615	7635	8810	9830	10980

Таблиця ПС.3. Кількість туристів, які відвідали узбережжя Чорного моря протягом 1996 –2000 рр., млн.чоловік

Країна	1996	1997	1998	1999	2000	2005
Болгарія						
Грузія					0.75	
Румунія	0.965	0.85	0.9	0.77		
Російська Федерація	4.4	4.6	3.6	4.2	4.8	5.2
Туреччина						
Україна*	10.1	13.3	11.9	10.6	11.6	

*загалом по Україні

Таблиця ПС.4. Оцінка впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС) для великих підприємств енергетики у причорноморських країнах, проведена у 1996-2000 рр. та запланована на 2001-2005 рр.

Проект	Компанія	ОВНС	Коротко результати ОВНС
Газопровід Бургас-Александрополіс (Болгарія)	Водоканал-Engineering	2002	ПОЗИТИВНИЙ ВИСНОВОК
Грузія			
Розроблення проекту залізничної переправи у порту Поті	Порт Поті	1996	
Західна нитка нафтопроводу (WREP), відновлення грузинської секції нафтопроводу, морський термінал та потужності для транспортування (2), звіт з ОВНС	Грузія, Міжнародна нафтова корпорація #41. 24.03.97	Грузинська нафтова компанія (GPC) – – ОВОС нафтопроводу: дамби та причали - UK; термінал	

Проект	Компанія	ОВНС	Коротко результати ОВНС
		та вантажне устаткування : DNV, Норвегія	
План реконструкції та розвитку м.Поті	“SakKalakMshen Proekti”	1997	
Термінальні транспортні контейнери. Попередня ОВНС, Порт Поті	A&E Consultants. Грузія	1999	
Нафтоналивне транспортне устаткування. Попередня ОВНС, Порт Поті		1999	
Залізнична паромна переправа, звіт з ОВНС , порт Поті		1999	
Потужності з перевантаження нафтопродуктів та рідких хімікатів та тимчасовий флотаційний резервуар; звіт з ОВНС, порт Поті 16.12.99	Zenith Gamma Consulting. Грузія	2000	
Будівництво нового терміналу для нафти та нафтопродуктів біля Кулеві, гирло р.Кхобі. Попередній звіт з ОВНС. “Terminal 2000” Ltd. 27.01.2000		2000	
Два підземних джерела для водопостачання терміналу Кулеві, “Terminal 2000” Ltd. 6.03.2000		2000	
Обладнання селища та терміналу			
Технічні умови на нафтопровід Кхашурі-Батумі; звіт з ОВНС	“Геоінжиніринг Ltd”, 1.04.2000		

Проект	Компанія	ОВНС	Коротко результати ОВНС
Нафтопровід Самгорі-Кхашурі (секція Кхашурі-Супса)	Грузинська трубопровідна компанія 4.04.2000		
Відновлення переходу через річку "Квірілія-2" "Кханістцкалі"	Попередня ОВОС, Порт Поті 2.07.2000		
Поглиблення і очистка дна акваторії військового порту Поті, відновлення території порту	"Мегафлот" 20.07.2000		
Геофізичні сейсмічні роботи на шельфі Чорного моря	Регулююча Агенція з нафти і газу Грузії 14.08.2000		
Берегозахисні роботи, прикордонні служби біля с.Григолеті	НДІ "Санді" 22.09.2000		
Сховище сирої нафти, транспортується до порту Батумі і перевантажується Грузинською залізницею	"Caspian TransCo" Inc. 29.09.2000 Institute of Гідрометеоролог ічний інститут Грузії		
Потужності для зберігання і перевантаження нафти у порту Поті, звіт ОВНС	Channel energy (Поті) ltd Грузія 2.11.2000		
Берегозахисні роботи. Грузинська трубопровідна компанія, морське відділення базується біля с.Григолеті	Грузинська трубопровідна компанія 5.12.2000		
Проект з розвитку іригації та дренажних робіт	Проект Світового Банку з іригації та дренажних робіт Implementation 2.04.2001	2001	
Будівництво нового терміналу для перевантаження нафти та	Чорноморський термінал" Ltd. 10.09.2001	2001	

Проект	Компанія	ОВНС	Коротко результати ОВНС
нафтопродуктів біля Кулеві, гирло р.Кхобі, звіт з ОВНС	Zenith Gamma Consulting. Грузія		
Потужності для зберігання і перевантаження нафти і нафтопродуктів у порту Поті, станція з очистки нафтозабруднених вод	Channel energy ltd (Поті) Грузія 11.07.2001		
Будівництво спортивно-оздоровчого та туристичного комплексу біля гирла р.Натанебі	Loko” Ltd. 24.10.2001		
Румунія			
Ro. Виробництво атомної енергії	CNE Cernavoda	ІСІМ Бухарест	Позитивний екологічний висновок
Російська Федерація	Найближчим часом не планується		
Туреччина			
Karadeniz Ereğlisi Картель електростанцій на природному газі (260 mk MW)	Атам Алапли Електрик Ltd.Şti.	19.10.1999	Позитивний висновок
Afşin-Elbistan В. Теплоелектростанція 1400 MW – Kömür	TEAŞ	19.10.1999	Позитивний висновок
Гідроелектростанція – дамба Байрам	DSİ Genel Md.	21.02.2001	Позитивний висновок
Çan Теплоелектростанція	TEAŞ	13.08.1999	Позитивний висновок
Ізмірський картель електростанцій на природному газі	İzmir Elektrik Üretim Ltd.Şti.	27.06.2001	Позитивний висновок

Проект	Компанія	ОВНС	Коротко результати ОВНС
Україна			
Нафтовий термінал "Южний"	Міністерство екології та природних ресурсів	Так	Позитивний висновок
Нафтопровід для транспортування сирої нафти Одеса-Броди	Міністерство екології та природних ресурсів Укрінвестекспертиза	Так	Позитивний висновок
Трансевропейський нафтовий транзитний коридор	Указ Президента щодо проведення додаткових заходів з охорони довкілля		

Таблиця ІІС.5. Фінансування ОВНС в Туреччині

Проект	Фінансова ситуація
Karadeniz Ereğlisi Картель електростанцій на природному газі (260 MW)	%20 фірми %80 ABD EXİM BANK \$19 млн.
Afşin-Elbistan Теплоелектростанція 1400 MW – вугілля (буре вугілля)	%16.5 державний бюджет %83.5 іноземні кредити \$ 2239 млн.
Дамба Електростанції (Dam ve Hidro) 133 млн.м ³ та 3.4 км ² . 80 MW.	%24 фірма %76 іноземні кредити \$ 200 млн. ABD
Теплоелектростанція	%100 іноземний кредит

Çan 2x160 MW	\$ 400 млн. ABD
Ізмірський картель електростанцій на природному газі 1540 MW	%25 фірма %75 іноземний кредит

Таблиця ІІІ.С.6. Загальна площа лісів у державах Чорноморського регіону, тис.км²

Країна	1996	1997	1998	1999	2000	2005 planned
Болгарія						
Грузія						
Румунія	1200				1234	
Російська Федерація	4.569	4.569	4.569	4.569	4.569	4.569
Туреччина		1.842.395				
Україна*						

Таблиця ІІІ.С. 7. Основні проекти щодо туристичної галузі, реалізовані у причорноморських державах

Країна	Основні проекти/програми
Болгарія	Проекти “Блакитний прапор Європи” на Сонячному березі, Бургас
Грузія	
Румунія	Упродовж 1996 –2000 рр. наступні проекти були реалізовані у Констанці: 1. “Сприяння екотуризму на території Констанци”, впроваджувався FPIPM, Констанца. Створено туристичний інформаційний центр INFOLITORAL Партнери: Територіальна Рада Констанци (ССС), а також Палата, до якої входять представники торгівлі, промисловості, судноплавства та сільського господарства Констанци (СТІНАС) за фінансової підтримки Агенції з розвитку 2 Sud Est Braila . Цілі проекту: розробити туристично-культурний путівник по Добруджі (румунською та англійською мовами); - підготувати буклет з описом музеїв та історико-культурних пам’яток району Констанци (Істрія, Адамкліжі); - підготувати рекламний плакат для музеїв та Туристичного інформаційного центру “Інфолітораль” 2. “Румунське узбережжя: класичний туризм та альтернатива”, включає підготовку буклетів за п’ятьма напрямками: довкілля, бальнеологія, бізнес, гастрономія та культурний (англійська, французька та німецька версії) Ініціатива: FPIPM, Констанца, Туристичний інформаційний центр INFOLITORAL, партнери: СССР та СТІНАС; 3. “Карта узбережжя”. Ініціатори: FPIPM, Констанца, Туристичний інформаційний центр INFOLITORAL, партнери: СССР та мерія Мангалії
Російська Федерація	1999 – 2000 – пілотний проект ТАСІС “Розвиток збалансованого туризму для курорту Геленджик”
Туреччина	
Україна	Проект ТАСІС за підтримки уряду Франції “Блакитний прапор Європи”, впроваджувався в АР Крим (Ялта)

Таблиця ІІІ.С.8. Навчальні матеріали з питань довкілля, які можуть бути використані у Чорноморському регіоні

Країна	Тип та назва навчальних матеріалів	Автори
Болгарія		
Грузія		
Румунія	Атлас проблем довкілля узбережжя Румунії (румунською)	

	мовою)	
Румунія	Дельфіни Чорного моря (брошюра, румунською мовою)	
Румунія	Види, що знаходяться під загрозою зникнення (брошюра, англійською мовою)	
Російська Федерація		
Туреччина		
Україна	Найблакитніше у світі (брошюра, російською мовою)	проф.Ю.Зайцев
Україна	савці Чорного моря (книга, російською мовою)	А.Буркін та С.Кривохижин

Основні наукові публікації з питань довкілля Чорного моря, які вийшли упродовж 1996-2001 рр.

1. Agladze G., Eliava I., Komakhidze A., et al (1998). Biological Diversity of the Black Sea Basin: Its Current State . Conservation of the Black Sea Region. NATO ASI Series. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht. p.1-15.
2. Alexandrov B.G. (2001). Ecological consequences of anthropogenous transformation of a coastal zone of the Black sea in XX century // " Research of a coastal zone of the seas "- Kiev: Carbon Ltd. Publ.- P. 25-34 (in Russian).
3. Alexandrov B.G., Zaitsev Yu. P. (1998). Black Sea biodiversity in eutrophication conditions // Conservation of the Biological Diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region. Dordrecht: Kluwer Academic Publ.- P. 221-234.
4. Alexandrov B.G., Zaitsev Yu.P. (1998). Biodiversity of the Black Sea Danube area in eutrophication conditions / In: Ecosystem of the Ukrainian Danube River mouth.- Odessa: Astroprint.- P. 304-322 (in Russian).
5. Berlinsky N. (2000). Ecological state of the North-Western Part of the Black Sea at 2000 season // The Black Sea ecological Problem. – Odessa: SCSEIO. – P. 31-32.
6. Birkun. A.. Jr. and Krivokhizhin. S. (1996). *Mammals of the Black Sea*. Simferopol. Tavria. 96 p. [in Russian].
7. Birkun. A.. Jr.. Kuiken. T.. Krivokhizhin et al. (1999). Epizootic of morbilliviral disease in common dolphins (*Delphinus delphis ponticus*) from the Black sea. *Veterinary Record*. 144. N4: 85-92.
8. Birkun. A.A.. Jr. (1996). Viruses of whales and dolphins. *Microbiol. Journ.* (Kiev). Vol.58. N5: 100-106 [in Russian].
9. Birkun. A.A.. Jr. and Gol'din. E.B. 1996. Microphytic algae in cetacean pathology. *Microbiol. Journ.* (Kiev). Vol.59. N2: 96-105 [in Russian].
10. Birkun. A.A.. Jr. and Krivokhizhin. S.V. (1996). Present state and causes of the Black Sea cetacean populations suppression. I. Dynamics of numbers. biotic and non-biotic limiting factors. *Vestnik Zoologii* (Kiev). N3: 36-42 [in Russian].
11. Birkun. A.A.. Jr. and Krivokhizhin. S.V. (1996). Present state and causes of the Black Sea cetacean populations suppression. II. Antropogenous limiting factors. *Vestnik Zoologii* (Kiev). N4-5: 53-59 [in Russian].
12. Black Sea Red Data Book. (1999). — United Nations Office for Project Services. — New York,— 413 pp.
13. Black Sea. Black Sea Biological Diversity. Georgian National Report. (1998).Black Sea Environmental series. vol.8. New York.. p167.
14. Bodeanu N., Moncheva S., Ruta M., Popa L. (1998). Long-term evolution of the algal blooms in Romanian and Bulgarian Black Sea waters. Cercetari marine (Recherches Marines). IRCM Constanta. 31 : 37-55.
15. Bogatova Yu., Garkavaya G., Berlinsky N. (2000). Functioning of the Stentsovsky-Zhebriansky Wetland (SZW) – the buffer zone of Danube delta – under anthropogenic press // The Black Sea ecological Problem. – Odessa: SCSEIO. – P. 33-36.
16. Bologa A.. (2001). Destruction of marine biodiversity - A case study of the Black Sea. In: "Oceans in the New Millenium: Challenges and Opportunities for the Islands" (South G. R. Cleave G. & Skelton P. A. eds.) : 249-254.
17. Bologa A., Bavaru A.. (1998-1999). Red list of extinct and endangered. rare and insufficiently know benthic macrophytes from the Romanian Black Sea sector (In Romanian). Ocrotirea Naturii si a Mediului Inconjurator. Bucuresti. 42-43 : 23-32.
18. Cociasu A., Popa L., Buga A L.. (1998). Long-term evolution of the nutrient concentrations on the north-western shelf of the Black Sea. . Cercetari marine (Recherches Marines). 31 : 13-29.
19. Dyatlov S., (2000). Comparison of Ukrainian standard methods and new microbiotests for water toxicity assessment // New microbiotesrts for routine toxicity screening and Biomonitoring/Edited by Guido Persoone, Colin Janssen and Wim De Coen. - New York: Kluwer Academic Publishers. - P. 229-232.

20. Ervin Van Maanen. Irakli Goradze. Aleksander Gavashevishvili and Rezo Goradze. (2001). Opinion Trapping and hunting of migratory raptors in Western Georgia. *Bird Conservation International* 11:77-91 b
21. Garkavaja G.P., Bogatova Yu.I., Berlinsky N.A., Goncharov A.Yu. Zoning of Ukrainian area of the northwestern part of the Black Sea by hydrophysical and hydrochemical characteristics / Ecological safety of coastal and shelf zones and complex use of resources of a shelf.- Sevastopol, 2000.- P. 9-24 (in Russian).
22. Goradze R., Bagrationi D. (1998). Artificial reproduction a feasible way of conserving the disappearing Black Sea fishes. Conservation of the Biological Diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region. NATO ASI series 2. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht. Environmental Security-vol.46. p.397-407.
23. Grishin A.N. Shlyakhov V.A. (1999). On possibility of fish productivity increase in the Azov and Black Sea Fisheries of Ukraine. No 4(7)
24. Gvarishvili T (1998). Species composition and Biodiversity of the Georgian Black Sea Phytoplankton-conservation of the Biological Diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region NATO ASI series 2. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht. Environmental Security-vol.46. p.95-100.
25. Hobson S., Mee L. D. (eds). 1998 - The Black Sea in crisis. World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.. 262 pp.
26. Isergin L.V Yanovsky E.G (1998). Ecological grounds of application of artificial reefs-biofilters in the Azov Sea basin YugNIRO Collected Papers: Basic results of YugNIRO complex researches in the Azov-Black Sea basin and World Ocean. - Kerch: YugNIRO
27. Joiris. C.R., Holsbeek. L., Bolba. D. et al. (2001). Total and organic mercury in the Black Sea harbour porpoise *Phocoena phocoena relicta*. *Mar. Pollut. Bull.*, 42. N10: 905-911.
28. Kanduk R.P. (2000). Sterol content in *Scapharca inaequalvis* of the Black Sea // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO, P. 106-109.
29. Kholodkovskaya E.V., Kudinsky O.Yu. (2000). Functioning of the sexual system in the Black Sea mussels in conditions of anthropogenic influence // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO. - P. 121-124.
30. Kiraç C. and Savaş Ya. (1996). Status of the monk seal (*Monachus monachus*) in the neighbourhood of Ereğli. Black Sea coast of Turkey. *Zool. Middle East*. 12:5-12.
31. Kulik P.V. (1999). Analysis of activity of sturgeon culture units in the Northern Azov Sea area. Fisheries of Ukraine. No 2(5)
32. Kulikova N.I., Zolotnitsky A.P., Solodovnikov A.A. (1997). Basic results of YugNIRO activity in mariculture sector. Proceedings of YugNIRO. - Kerch: YugNIRO. Vol. 43.
33. Lisovskaya V.I. (2000). Marine aquaculture: seasonal variations in the biochemical composition of cultivated mussels in the northwestern Black Sea // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO, P. 143-147.
34. Madhusree B., Tanabe S., Öztürk A.A. et al. (1997). Contamination by butyltin compounds in harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) from the Black Sea. *Fresenius J. Anal. Chem.*, 359:244-248.
35. Mazmanidi N., Komakhidze A. (1998). On the Biodiversity of the Georgian Black Sea coast: Conservation of the Biological diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region. NATO ASI Series 2. Environmental Security-vol.46. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht. p.129-137.
36. Mikhailov, V. et al. (2001). Modern Condition of pollution of the Black Sea ecosystem, Some paths of Load reduction, Data Base development and Data Base exchange. OICES. Odessa.
37. Mikhailov, V. et al. (2001). Modern Condition of pollution of the Black Sea ecosystem, Some paths of Load reduction, Data Base development and Data Base exchange. OICES. Odessa.
38. Miniceva G.G., Rusnak E.M., Zotov A.B., Kosenko M.N. (2000). Integral evaluation of the trophic status of the Danube - Black Sea water bodies // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO, P. 167-172
39. Nesterova D.A. (2001). Water blooming in a northwest part of the Black Sea (review) // *Algology*. - T. 11, №4. - P. 502-513 (in Russian).

40. Nesterova D.A., Terenko L.M. (2000). Phytoplankton of the Odessa region in modern conditions / Ecological safety of coastal and shelf zones and complex use of resources of a shelf.- Sevastopol, - P. 383-390 (in Russian).
41. Petranu A. (compiled by). (1997) - Black Sea biological diversity. Romania. (Black Sea environmental series. 4). United Nations Publications. New York. 314 pp.
42. Semenenko L.I (1997). Biological substantiation for introduction of Pacific mullet - haarder from the Japanese Sea to near sea water bodies of the Northern Azov Sea Fisheries. Series: Aquaculture. Inform. Packet. Aquaculture: problems and achievements. Issue 4-5. M.: RSIERH.
43. Semenenko L.I/ Fitingov E.M. Miroschnichenko H.I. (1996) Ecological aspects of culture of the estuarine Pacific mullet "Pilengas" (*Mugil so-iuy*. Basil.. 1955) introduced to the sea of Azov (Ukraine). Estuarine Ecosystems and Species. "Grandon" - ISSUES of Marine Biology Centre PAS. - No 1
44. Serobaba I.I Zolotnitsky A.P. Solodovnikov A.A. (1998). Current state and perspectives of mariculture in the Azov-Black Sea basin (Ukrainian coast) Tavriysly Scientific Herald. 1998. - Issue 7: Modern directions and problems of aquaculture. - Kherson.
45. Serobaba I.I. Solodovnikov A.A. Kulik P.V. (1998). Necessity. problems and perspectives of development of Ukrainian sturgeon culture Tavriysly Scientific Herald. 1998. - Issue 7: Modern directions and problems of aquaculture. - Kherson.
46. Shavlakadze M.A. (1998). State of the Black Sea Anchovy stock.- Conservation of the Biological Diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region. NATO ASI Series. 2. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht . Environmental Security - vol.46. p176-181.
47. Sheliag-Sosonko, Yu.R (Ed.), (1999). Biodiversity of the Dunaisky Biosphere Reserve, protection and management / by academician.- Kyiv: Nauk. dumka Publ.- 703 pp. (in Ukrainian).
48. Shibanova. O.S. and Krivokhizhin. S.V. (2000). *Stenurus minor* (Nematoda. Pseudaliidae) – parasite of Black Sea harbour porpoise *Phocoena phocoena relict*a. Vestnik Zoologii. Suppl. 14:19-25 [in Russian].
49. Shiriyakov T.V., Yanovsky E.G., Demyanenko K.V. (1998). Perspectives of sturgeon farm development in the Azov Sea basin. YugNIRO Collected Papers: Basic results of YugNIRO complex researches in the Azov-Black Sea basin and World Ocean. - Kerch: YugNIRO.
50. Shurova N.M. (2000). Influence of hypoxia on the state of the population of the Black Sea mussels // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO. - P. 286-290.
51. Solodovnikov A.A. (1998). Reproduction and commercial growing of sea fish in YugNIRO Information Leaflet No 76-98 of KCSTEI. - Simferopol.
52. Stadnichenko S.V., Shurova N.M. (2000). Estimating productivity of the Black Sea mussels from their density and biomass // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO. - P. 297-300.
53. Starushenko L.I. Bushuyev S.G. (2000). Black Sea estuaries of Odessa Region and their fishery utilization. Odessa. "Astroprint". monography.
54. Synegub I.A. (1998). Macrozoobenthos of Zhebriansky Bay as impact zone of northwestern part of the Black Sea during 1988 – 1996 (composition, condition, seasonal dynamics and tendencies of development) / In: Ecosystem of the Ukrainian Danube River mouth.- Odessa: Astroprint, P. 290-303 (in Russian).
55. Synegub I.A. (2001). Macrozoobenthos of coastal waters of the Snake Island (Black Sea) / Ecological safety of coastal and shelf zones and complex use of resources of a shelf.- Sevastopol.- Vol. 2.- P. 301-315 (in Russian).
56. Synegub I.A., Rybalko A.A. (2001). Macrozoobenthos condition of the Black Sea in Odessa region during 1994-1999 // Zap. Ternop. Peduniv.- Ser. Biologia.- T. 14, № 3.- P. 157-158 (in Russian).
57. T. Zaharia et al. The results of the experiments of the culture of the flounder and turbot at the Romanian Black Sea Coast” – Cahiers Options Mediterranean’s. Recent Advances in Mediterranean Aquaculture. Finfish Species Diversification – Zaragoza. Spain. vol.47: 205-214.
58. T.Zaharia. A.Telembici. The state end perspectives of mariculture in Romania”— Proceedings from Balkan Fisheries Workshop. Kavala. Greece. edited by O.Otterstad. Faculty of Marine Technology. Trodheim. Norway: 57-60.

59. Tanabe S., Madhusree B., Öztürk A.A., et al. (1997). Isomer-specific analysis of polychlorinated biphenyls in harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) from the Black Sea. Mar. Pollut. Bull.. 34(9):712-720.
60. Tanabe S., Madhusree B., Öztürk A.A., et al. (1997). Persistent organochlorine residues in harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) from the Black Sea. Mar. Pollut. Bull.. 34(5):338-347.
61. Terenko L.M., Terenko G.V. (2000). Species diversity of planktonic phytocenoses in Odessa Gulf of the Black Sea // Ecol. moria.- Vol. 52.- P. 56-59 (in Russian).
62. Varigin A.Yu. (2000). Zoning of the northwestern part of the Black Sea based on the parameters of mussel growth // The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO. - P. 344-345.
63. Vorobiova L.V. (1999). Meiobenthos of Ukrainian shelf of the Black and Azov Seas.-Kiev: Nauk. Dumka Publ.- 300 pp. (in Russian).
64. Voronenko L.S., Sebakh L.K., Shepeleva S.M. (1996). Level of pollution by chlororganic compositions in areas of marifarms location in the southern part of the Kerch Strait Proceedings of YugNIRO (1996).. - Kerch: YugNIRO. Vol. 42.
65. Zaitsev Yu. (1998) The most blue in the world, Black Sea Environmental Series, Vol. 6, New-York, United Nations Publ.- 142 pp. (in Russian).
66. Zaitsev Yu. P., Alexandrov B.G. (1997). Recent man-made changes in the Black Sea ecosystem. Sensitivity to Change: Black Sea, Baltic Sea and North Sea. Dordrecht: Kluwer Academic Publ., P. 25-31.
67. Zaitsev Yu. P., Alexandrov B.G. (2000). Origin and present state of biological diversity in the Black Sea with special comments about Ukrainian area / In : Zberejenia i monitor. Biol. i landshaft. riznom. Ukr.- Kyiv.: Nacion. Ecol. center Ukr., P. 188-193.
68. Zaitsev Yu., Mamaev V. Marine Biological Diversity in the Black Sea. (1997). A study of Change and Decline. United Nations Publications. New-York, 208 pp.
69. Zaitsev Yu., Mamaev V.. (1997) - Marine biological diversity in the Black Sea. A study of change and decline (Black Sea environmental series. 3). United Nations Publications. New York. 208 pp.
70. Zaitsev Yu., Ozturk B.,(2001). Exotic Species in the Aegean, Marmara, Black, Azov and Caspian Seas. Published by Turkish Marine Research Foundation Istanbul. Turkey. 267 pp.
71. Zaitsev Yu.P. (1999). Results of transboundary diagnostic analyzes of the Black Sea ecosystem // Ecol. Probl. Chernogo moria.- Odessa, OCNTI.- P. 233-238 (in Russian).
72. Zaitsev Yu.P. (2000). Black Sea: ecosystem condition and possible ways of its rehabilitation.- Molod. Ecol. Centr im. V.I.Vernadskogo.- Odessa,- 46 pp. (in Russian).
73. Zaitsev Yu.P. (2000). Mediterranean – Black Sea Faunal Exchange. Proceedings of the International Symposium “The Aegean Sea 2000”, 5-7 May Bodrum – Turkey. Edited by Bayram Ozturk. Istanbul: Turkish Marine Research Foundation, 2000, P.1-7.
74. Zaitsev Yu.P., Alexandrov B.G., Volkov S.O., et al (1999). Biology of the coastal zone of Zmeiny Island // Dop. Nac. Acad. Nauk Ukr.-T. 8.- P. 111-114 (in Russian).
75. Zaitsev Yu.P., Minicheva G.G., Rusnak E.M. (1999). Algocenoses of the rocky supralitoral of the Black Sea (Ukraine) // Algologia.- T. 9, № 2.- P. 50-51 (in Russian).
76. Zaitsev, Yu. and Ozturk, B.(2001). Exotic species in the Aegean, Marmara, Black, Azov and Caspian Seas /.- Published by Turkish Marine Research Foundation.- Istanbul, Turkey.- 265 pp.
77. Zaitsev, Yu. P., Alexandrov, B.G. (1998). Black Sea Biological Diversity Ukraine, / New York, United Nations Publ., 351 pp.
78. Zarkua Z., Bolkvadze L., Khintibidze N. et al. (1998). Current State of the Georgian Black Sea Sturgeons. - Conservation of the Biological Diversity as a Prerequisite for Sustainable Development in the Black Sea Region. NATO ASI Series. 2. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht . Environmental Security - vol.46. p.135-242.
79. Zolotarev V.N. A new approach to analysis of the growth data: short-term parameterization of the growth equation (2000). The Black Sea Ecological Problems: Collected papers. - Odessa: SCSEIO., P. 379-383.
80. Zolotarev V.N. Recent ecological problems of the Black Sea (1999). Promozione E Valorizzazione Delle Coste: Turismo, Pesca E Conservazione Dell'Ambiente / Atti Della 10 Rassegna Del Mare. - Roma,. - P. 253-264.

81. Zolotarev V.N., Losovskaya G.V., Ryasintseva N.I. (2000). Mass development of anomalous polychaete individuals *Nereis (Neanthies) succinea* Leuck. in the northwestern Black Sea // *The Black Sea Ecological Problems: Collected papers*. - Odessa: SCSEIO,. P. 384-388.
82. Zolotnitsky A.P. (1998). On influence of large scale mussel culture on the ecosystem of the Black Sea shelf zone *Tavriysly Scientific Herald.* - Issue 7
83. Zolotnitsky A.P. (1998). Current state, problems and perspectives of conchioculture development in Ukraine. *Fisheries of Ukraine*. - No 1
84. Zolotnitsky A.P. Orlenko A.N. (1998). Individual fecundity and value of reproductive effort of Pacific oyster (*Crassostrea gigas* Thunberg), introduced into the Black Sea. *Tavriysly Scientific Herald.* - Issue 7
85. Zolotnitsky A.P. Romanenko V.F. (1999). On organization of mariculture in the Azov-Black Sea basin. *Fisheries of Ukraine*. No 4(7)
86. Zolotnitsky A.P.. Romanenko V.F. (1998). On some ecological problems of mollusc mariculture. *Fisheries of Ukraine*. - No 1
87. Zolotnitsky A.P.. (1997). Current state and perspectives of works on mussel mariculture. *Eastfish Magazine.*
88. Аксенова Е.И., Макаров Э.В. (2001). Индустриальное культивирование стартовых кормов для рыб. - Ростов-на-Дону: Донской издательский дом,
89. Александров Б.Г. (1998). Влияние Дуная на формации мезозoopланктона / В: *Экосистема Української частини дельти Дунаю.*- Одеса: Астропрнт.- С. 245-261 (рос.).
90. Александров Б.Г. (1998). Функції водно-болотних угідь.- В: *Чорне море в кризі.*- World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.- Singapore, New Jersey, London, Hong Kong.- P. 84-89.
91. Бакаева Е.Н. (1999). Эколого-биологические основы жизнедеятельности коловраток в культуре. - Ростов-на-Дону: . - 51 с.
92. Воспроизводство рыбных запасов в бассейне Азовского моря (1990-1995 гг.). Статистический сборник. Ростов-на-Дону: АЗНИИРХ, 1997.- 40 с.
93. Горадзе Р.Х., Гогмачадзе Т.М (1995). Перспективы развития морской Аквакультуры (марикультуры) в Грузии. Сб. научных трудов к юбилею 90-лет. Проф. Джанашвили. Тбилиси.. с138-149 (на груз.яз).
94. Горадзе Р.Х., Гогмачадзе Т.М Зосидзе Р.Ш. (1995). Марикультура и экологическая программа Черного моря. Сб. научных трудов к юбилею Бат. гос. уни-та. Тбилиси.. с. 136-141 (на груз.яз).
95. Горадзе Р.Х., Гогмачадзе Т.М. Зосидзе Р.Ш. (1995), Аквакультура и проблемы мнемнописца в Черном море. Сб. научных трудов к юбилею Бат. гос. уни-та. Тбилиси.. с. 142-152 (на груз.яз).
96. Горадзе Р.Х., Комахидзе А.М. Зосидзе (1999). Р.Ш. Рыболовство и некоторые вопросы морской экологии. Труды Аджарского отделения Академии Наук Грузии.. ею 1. с. 31-39.
97. Гребневик *Mnemiopsis leidyi* (A.Agussiz) в Азовском и Черном морях: биология и последствия вселения. – АЗНИИРХ: 2000, 496 с.
98. Житенева Л.Д. (1999). Экологические закономерности ихтиогематологии. /отв. ред. Э.В. Макаров/. Ростов-на-Дону. Эверест,
99. Житенева Л.Д., Макаров Э.В., Рудницкая О.А. (2001). Эволюция крови. - Ростов-на-Дону: Донской издательский дом,
100. Житенева Л.Д., Рудницкая О.А., Каложная Т.И. (1997). Эколого-гематологические характеристики некоторых видов рыб (справочник). Ростов-на-Дону: -. - 152 с.
101. Зайдинер Ю.И., Попова Л.В. Уловы рыб и нерыбных объектов рыбохозяйственными организациями Азово-Черноморского бассейна (1990-1995 гг.). Статистический сборник. Ростов-на-Дону: 1997. - 100 с.
102. Заркуа З.Г., Зосидзе Р.О., Болквадзе et al.(1998) Особенности питания колхидского осетра (*Acipenser persicus colchicus* Marti) на Грузинском побережье Черного моря. Труды (серия естественных наук). Батумского Гос. Университета. т. II.. с. 188-194.(на грузинском языке).
103. Кесельман М.Л., Милютин Н.П., Кузнецова Л.Я., Ракитский В.Н. (1997). Свободно радикальные процессы в механизме действия и диагностике пестицидной интоксикации ихтиофауны. - Ростов-на-Дону: -120 с.
104. Комахидзе А.М., Мазманиди Н.Д., Горадзе Р.Х. (2000) Состояние биоразнообразия Черного моря и перспективы его реабилитации. Проблемы экологии. Тбилиси. т.2..т.2. с.157-180

105. Корниенко Г.Г., Кожин А.А., Воловик С.П., Макаров Э.В. (1998). Экологические аспекты биологии репродукции. - Ростов-на-Дону. - 240 с.
106. Корпакова И.Г., Воловик С.П. (2001). Антидотная терапия водных экосистем. - Ростов-на-Дону: НМЦ "Логос". - 330 с.
107. Мазманиди Н.Д. (2001). Экология и охрана морской среды (Словарь-справочник). г. Батуми. - 178с.
108. Материалы Международной научной конференции "проблемы сохранения экосистем и рационального использования биоресурсов Азово-Черноморского бассейна", 8-12 октября, 2001 г., - Ростов-на-Дону
109. Определение токсичности водных сред /Методические рекомендации – Ростов-на-Дону: 1999.- 48 с.
110. Орлова и др. (2001). Гидрохимические и гидрофизические аспекты Северо-западной части Черного моря. ОЦНТИ. Одесса.
111. Орлова и др. (2001). Причины и последствия эвтрофикации Северо-западной части Черного моря. Тр. УкрНИГМИ, вып. 248, Гидромет. исследования в Украине. Орлова и др. (2001). Причины и последствия эвтрофикации Северо-западной части Черного моря. Тр. УкрНИГМИ, вып. 248, Гидромет. исследования в Украине
112. Потапов А.И., Ракитский В.Н., Новиков Ю.В., Макаров Э.В., Гвозденко С.И. (1998). Современные эколого-гигиенические проблемы пестицидного загрязнения водоемов. Ростов-на-Дону: -248 с.
113. Студеникина Е.И., Алдакимова А.Я., Губина Г.С. (1999).. Фитопланктон Азовского моря в условиях антропогенного воздействия. / отв. ред. Макаров Э.В./ Ростов-на-Дону: Эверест. - 178 с.
114. Шавлакадзе М.А., Горадзе Р.Х., Зосидзе Р.Ш. (2000). Рыболовство и некоторые вопросы экологии Черного моря. Аджарское отделение Академии экологических наук Грузии. Труды 1. Батуми. 2000г. с.31-38.
115. Экология рыб Черного моря и нефть. (1997). А.О. Изд. Аджария. Батуми.. 146 с.